

ב"ה

בית מדרש ישיבה AI

ויישן ויקח

מהו הביזוי?

עיון ברש"י, בראשית ב, כא

חוברת מחקר

כ"ח בתשרי תשפ"ז

מראה חולף, יחס שנשאר

חוה עומדת לפני אדם בשלמותה, והוא אומר "עצם מעצמי ובשר מבשרי". מדוע היה צריך להסתיר ממנו את הדרך שבה נבראה? רש"י מסביר: "שלא יראה חתיכת הבשר שממנו נבראת ותתבזה עליו". כאן מתחילה הקושיה: גם בלידה יש דם, ובכל זאת התינוק מתקבל בחיבה. מה הופך מראה חולף לפגיעה בחן?

המחקר עוקב אחרי חמש חוליות: משמעות הביזוי; המראה שנמנע; המשך השפעתו לאחר התיקון; ההבדל האפשרי מלידה; ובחירת טעם זה להסברת השינה בפשוטו של מקרא. הוא שומר את המחלוקות בין המפרשים, משום שתשובה המתאימה לחתיכה חסרת צורה אינה בהכרח תשובה להפרדת גוף שלם.

מה נשאר לבחון בתוך ההסבר	היכן התקדם הכירור
אין צורך להוסיף שיפוט של פחיתות ערך	הביזוי מתבאר כפגיעה בחן ובקבלה
משקלו מול החיבה והפליאה אינו מבואר במלואו	המשך ההשפעה מפורש ברש"י וביפה תואר
הזיקה המדויקת למיאוס ברש"י דורשת הבחנה	אבות דרבי נתן קושר מראה תינוקת לקושי להינשא לה
אין לצרף את כל טעמיהם לשיטה אחת	המפרשים מבארים ראייה, ידיעה, כאב והבאה

זו חוברת המחקר המלאה: הדעות, הראיות, הדחיות וההכרעות; ובהמשך השוואה מפורטת של דוחות Claude, Grok Heavy, Grok Bot, Dot, השוואה מפורטת של דוחות. הציונים מתארים דוחות מסוימים בתהליך הזה. גם אחריות העורך נבחנת; הסכמה בין מודלים אינה ראייה במקום המקור. העיון נערך בבית מדרש ישיבה AI, בהובלה אנושית ותחת פיקוח רבני. V7 משלב את ארבע ביקורות השיפור על V6. תשתית המקורות ודרגות ההכרעה נשמרו. לצדו נבנית חוברת לקורא עם הפניות מדויקות למחקר; לאחר שיפורה יבואו התרגומים לאנגלית.

מן הקושיה והמקורות אל המחלוקות, ההכרעה והבדיקה הבאה.

א. מה בדיוק קשה בלשון רש"י?	3.
ב. איך המראה הקודם משפיע אחרי התיקון?	6.
ג. מדוע בלידה ובקרבה משפחתית אפשר לאהוב?	12.
ד. מדוע נצרכה שינה, ולמה בחר רש"י בטעם הזה?	19.
ה. האם הביזוי מתאים למצב שלפני החטא?	31.
ו. איזה ביאור אפשר לבנות, ובמה לבחון אותו?	33.
ז. אילו כיוונים נשמרים מחוץ להוכחה?	38.
ח. מה אפשר להכריע ומה נותר להמשך?	41.
נספח — מהלך הביקורת והערכת הדוחות	43.
לעיון במקורות	71.
מפת היחידות ודרגות ההכרעה	73.

מזהי היחידות נשמרו בין המהדורות גם כאשר סדרן השתנה. בסוף החוברת מפת כל שלושים ואחת היחידות ודרגות הטענות. מספרי העמודים מחושבים מן הקובץ הזה; השער נמנה כעמוד 1.

א. מה בדיוק קשה בלשון רש"י?

11 • השאלה: מדוע מראה היצירה פוגע ביחס אל חוה?

הפסוק: "ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם ויישן ויקח אחת מצלעותיו ויסגר בשר תחתנה". שלושת דיבורי רש"י הנוגעים לדיון, לפי סדרם ובפיסוק מסייע: "מצלעותיו — מסטריו, כמו ולצלע המשכן. זהו שאמרו: שני פרצופים נבראו"; "ויסגור — מקום החתך"; ואחריהם הדיבור שלפנינו. סימוני המקורות שבסוגריים משתנים בין תעתיקים ואינם מוכרעים כאן כנוסח רש"י המקורי.

רש"י על בראשית ב, כא:

"ויישן ויקח — שלא יראה חתיכת הבשר שממנו נבראת ותתבזה עליו".¹ הקטע שייך ליצירת חוה; לא למות רחל, ולא לדיבור "ויפח". בנוסח הדיבורים שבידינו "ויסגור" — מקום החתך קודם ל"ויישן ויקח", אף שסדרם בפסוק הפוך. סדר זה יהיה יסוד למחלוקת המפרשים.

1. רש"י, בראשית ב, כא.

השאלה איננה רק מדוע דם או פצע עלולים להרתיע. גם בלידה יש דם ומראות קשים, ואפשר לראותם ולאהוב את התינוק ואת האם. יש שנרתעים מדם ויש שאינם נרתעים; וגם רתיעה רגעית אינה מחייבת שהאדם שלפנינו יאבד את חנו. אין כאן דבר שהשואל מניח שהוא מטונף בעצמו, כגון הפרשות, אלא תהליך יצירת חיים. מדוע אפוא צריך למנוע את ראייתו כדי שחזה לא תתבזה?

מוצא משותף עשוי דווקא להגדיל קרבה. אדם יודע ואומר אחר כך "עצם מעצמי ובשר מבשרי". השינה אינה מעלימה ממנו את העובדה הזאת. יש לברר מה מוסיפה הראייה על הידיעה; מה פירוש הביזוי; ומדוע בחר רש"י בטעם הזה להסברת השינה. דרישת השואל היא לביאור ששייך לפשוטו של מקרא, ולא לאמירה כללית ש"זה מגעיל".

בתעתיק ויקיטקסט מסומן ליד הדיבור "שם יז", לאחר הפניה לבראשית רבה; בתרגום בית חב"ד מצוין סנהדרין לט. הסימונים אינם קולציה של כתבי יד. שני המקורות תורמים לעיון, אך אין להכריע מן הסוגריים לבדם מה היתה בחירתו ההיסטורית של רש"י.

T2 • מה ייחשב מענה?

הבירור מפריד חמש שאלות. ראשית, **משמעות הלשון**: האם "ותתבזה עליו" היא בוששה שלה, שיפוט על ערכה, או דחייה שלו כלפיה? שנית, **המראה**: חתיכה חסרת צורה, גוף שלם במקום חתכו, או גוף אדם שמקום הלקיחה בו פתוח? שלישית, **פעולת המראה**: כיצד מה שנראה בשלב אחד משפיע לאחר השלמתו? רביעית, **בחירת הפירוש**: מה מסביר טעם המיאוס בפסוק ובדיבור המתחיל, והאם טעם הכאב נדחה? חמישית, **עקביות**: כיצד ההצעה משתלבת בידיעת "עצם מעצמי", בקושיית הלידה ובתיאור אדם לפני החטא?

אין לדרוש מרש"י ניסוי פסיכולוגי או חוק חסר יוצאים מן הכלל. עם זאת, אי אפשר להשלים את ההסבר באמצעות האפשרות הסתמית שמישהו עלול להירתע. מקור המתאר מה אירע, פירוש המברר את היחס שנפגע וסברה המסבירה מדוע נפגע הם שלושה הישגים שונים. נציין בכל שלב מה הושג.

מזהי T1-T26 נשמרו מ-V1 גם כאשר סדר היחידות השתנה. T27-T29 נוספו ב-V2; T30 נוספה ב-V3; על העקידה, נוספה ב-V4. מפת כל שלושים ואחת היחידות נמצאת גם בסוף החוברת. Q1-Q5 הן שאלות המעקב; S1 ואילך הם מקורות. דוחות הביקורת נבדקים כטענות מחקריות, והסכמה ביניהם אינה ראייה נוספת במקום המקור.

בדיקת העקביות כוללת גם את רצף רש"י ב, כ-כד: בקשת בן הזוג, השינה, ההבאה, ההכרה ו"לבשר אחד". הרמב"ן חולק בפסוק כד, ולכן דבריו אינם הופכים אוטומטית לתשובת רש"י. ההבחנה בין אפשרות לוגית, יישוב מבוסס והוכחת הטעם נשמרת בכל צירוף מקורות.

שאלות המעקב ומצב המענה

נוסח השאלות שלהלן הוא ניסוח עריכתי של מפת המעקב בתיק המחקר, כדי שקודי השאלות יהיו מובנים גם בלי התדריך המקורי.

שאלה	מה מבקשים לברר	מצב המענה והיחידה
Q1	מדוע בוחר רש"י בטעם המיאוס להסברת השינה, ולא די בטעם הכאב?	נימוקים שונים לפי מפרש ושיטת גוף; אין דחייה מוסכמת של הכאב. T9-T14, T20, T30
Q2	מה מחבר את ראיית ההתהוות לפגיעה בחן לאחר שהיצירה הושלמה?	המשך ההשפעה מפורש; משקלה מול החיבה והפליאה אינו מבואר במלואו. T3, T28, T22
Q3	כיצד מתאים הביזוי למצב שלפני החטא ול"ולא יתבוששו"?	בושה, צניעות ומיאוס הופרדו; גבול מיוחד בשיטת הלבוש. T23
Q4	איזה ביאור חיובי אפשר ללמד, ומה חייב להישאר מסויג?	היסק מוגדר על מניעת המראה ואופן הקבלה; לא חוק נפשי כולל. T22, T26, T29
Q5	האם אותר ביאור מזוהה של הרבי על הדיבור הזה?	לא אותר בתחום החיפוש המתועד; אין טענה שאין ביאור. T25

שלושה תיאורי גוף

פרצוף — אדם וחוה מתוארים כשני צדדים או פרצופים המחוברים ונפרדים; אין זו חתיכה חסרת צורת אדם. **זנב** — בסוגיה ובמפרשים: חלק שנלקח ונבנה לאשה; בדיון של משכיל לדוד מודגש העדר הצורה קודם הבנייה. **צלע ממש** — צלע במובנה הגופני, כפי שנקראת בחלוקה של באר בשדה. אלו שיטות פירוש שונות; אין להפוך אותן לשלושה שלבים באותו תהליך.

כיצד לקרוא את דרגות הטענות

מפורש — הטענה נאמרת במקור בהקשרה. **היסק** — מסקנה של העורך מתוך מקור או צירוף מקורות; אין לייחס אותה למפרש בלי סימון. **סברה** — הצעת ביאור שלא הוכחה, גם אם יש לה תשתית. **לא הוכח** אינו נדחה. התוויות המפורטות בפנקס נשמרות; יחידה הכוללת מחלוקת אינה מקבלת מעמד אחיד לכל משפטיה.

יש להפריד גם בין דרך הגישה למקור – צילום, תעתיק, תיווך או קריאה חלקית – לבין כוח הטענה שנלמד ממנו. צילום אינו מוכיח כשלעצמו שהמבקר קרא אותו, ותעתיק אינו הופך כל היסק למפורש. במקומות של ביקורת נוסח, "עד" הוא נוסח שמעיד על קריאה; "אפרט" הוא רשימת חילופי הנוסח במהדורה; "קולציה" היא השוואה שיטתית של עדים. אין לייחס למחקר קולציה שלא נעשתה.

T27 • "ותתבזה עליו": פגיעה בחן ובקבלה

הנושא הדקדוקי של "יראה" הוא אדם; חוה היא שעלולה להתבזות בעיניו. אין מדובר בחוה המתביישת בעצמה או באדם המתבייש בגופו. בגמרא התוצאה היא "מאיסא ליה". במדרש לקח טוב נאמר: "שלא תתגנה עליו ולא ימאסנה".² המזרחי משתמש אף הוא בלשון "ותתגנה עליו". אלה עוגנים לפירוש של דחייה ופגיעה בחביבות, בלי להוסיף בהכרח טענה מודעת שחוה פחותת ערך.

קידושין מא ע"א קושר "ותתגנה עליו" לחובת האהבה. שבת סד ע"ב דן ב"שלא תתגנה על בעלה" ובחשש שהדבר יוביל לגירושין. אלו מקורות ממשניים למשמעות הזוגית של הלשון; אין זו רק החלפת מילה. עם זאת, בקידושין ייתכן שהראיה מגלה תכונה שלא נודעה קודם, ובשבת מדובר בהתקשטות. אף אחד מהם אינו עוסק במפורש בזיכרון של יצירת גוף שכבר הושלם.

דוחות Claude ו־R1 צדקו בדרישה לתקן את מסגרת V1: לא חייבים להוכיח מעבר נוסף מבחילה אל שיפוט מעמדי. השאלה המדויקת יותר היא כיצד מראה החתיכה גורם שלא יקבל את חוה בחביבות לאחר בניינה. הסבר משמעות המילה התקדם; בירור סיבת התגובה עדיין נחוץ.

גם הפירוש הנדפס בשם רש"י על בראשית רבה מתאר הבאה גלויה שלא ערבה לו, והבאה במטמוניות שערבה לו.³ ייחוס הפירוש לרש"י אינו מוכרע כאן. זה חיזוק לשוני לחביבות וקבלה; אין בו לבדו חוק על כל צפייה ביצירת חיים.

ב. איך המראה הקודם משפיע אחרי התיקון?

כדי להבין את רש"י צריך לעבור מן השאלה מה רואים אל השאלה מה נשאר מן הראייה. המשל בגמרא והפירוש למדרש מלמדים על הקשר הזה; לאחר קריאתם נוכל להבחין בין תיאור ההשפעה ובין הסבר כוחה מול רגשות אחרים.

2. לקח טוב, בראשית ב, כא-כג.

3. פירוש הנדפס בשם רש"י, בראשית רבה יז, ז; יח, ד.

T3 • המשל בסנהדרין: שני דיבורי רש"י

בסנהדרין לט ע"א עולה טענה שהלקיחה בעת השינה דומה לגניבה.⁴ לאחר משל כלי הכסף שהוחלף בזהב נשאל מדוע לא נלקחה הצלע בגלוי. בתשובה מובא בשר, מונח תחת הרמץ ומוצע לאכילה; הצופה אומר "מאיסא ליי". הנמשל: אילו נלקחה הצלע בגלוי, היתה מאוסה עליו.

יש לקרוא שני דיבורים ברש"י שם. על הכנת הבשר: "וכן דרך צלייתה, ומתוך שראה אותה בגנותה נמאסת עליו". על הנמשל: "שיראה בחתוכה קודם גמר תקונה". הדיבור הראשון הובא כבר בדוח Grok Bot הראשוני ונשמט מגוף V1; ביקורות R1 השיבו אותו למקומו. זוהי השמטה של העורך, ולא מקור שנתגלה לראשונה בסבב הנוכחי.

הדגם המפורש הוא שראיית מצב קודם משפיעה על היחס לדבר המוצע אחר כך. רש"י אינו דורש לומר שתהליך ההכנה בלתי טבעי; הוא אף אומר שכך דרך הצלייה. אין בנוסח "צלוי למחצה", ואין בו טענה שכל צופה בהכנת מזון ימאס בו. לכן נכון להעמיד כאן את יסוד ההסבר, בלי להפוך אותו לחוק כולל ובלי להעמיס על הבשר פרטים שלא נכתבו.

ביחס לזהות הבת, לקח טוב אומר במפורש "בתו של קיסר", וכך מפרש בן יהוידע. הבירור הנוכחי אינו מכריע נוסחאות בכל העדים; אין לזה השפעה על טעם המיאוס. במרכז הנמשל מניעת ראייה מסוימת. שאלת הידיעה מקבלת ב-T30 חלוקה נוספת לפי באר בשדה.

שני המשלים עונים על שתי שאלות: הכסף והזהב מבררים את ההטבה; הבשר מברר מדוע אופן הנתינה עדיין חשוב לקבלתה. זו הצעת Dot ב-R2, שלא קיבלה די מקום בגוף V3. היא מתקבלת כביאור במבנה הסוגיה: דבר טוב יכול להינתן בדרך הפוגעת בחביבותו, בלי פחיתות בערכו. אין בה לבדה הסבר מדוע המראה המסוים של יצירת חוה מקבל משקל כזה.

T4 • בן יהוידע: גם משל הבשר טעון הסבר

בן יהוידע שואל: "מה יש מאיסות לאדם טפי אם רואהו קודם צליה?" הוא מציע שמדובר בחתיכת בשר שהיתה ביד תינוק למציצה;⁵ לאחר שנצלחה נמאסה על הקיסר מחמת השימוש הקודם בה. בנמשל הוא כותב: "כי בשר

4. סנהדרין לט ע"א ורש"י שם.

5. בן יהוידע, סנהדרין לט ע"א.

האדם אחר שנחתך ממנו נמאס בעיניו". שני הדיבורים נבדקו בתשתית V2 ובדוחות R2; אין כאן טענה לקריאת כל הספר מחדש.

הפרט על התינוק הוא ביאורו של בן יהוידע, ולא נוסח הגמרא. יתרונו הוא שהוא מציב סיבה מסוימת למיאוס מן הבשר המוכן; אין להציג את שאלתו כאילו אף מפרש לא הרגיש בקושי שבמשל. מנגד, הסברו של רש"י אינו מזכיר תינוק. יש לפנינו הרחבה פרשנית, ולא רשות לשכתב את תיאור המשל בשם רש"י.

בנמשל בן יהוידע קובע מיאוס מבשר שנחתך מן הגוף. הוא אינו דן בקושיית הלידה, ואינו מפרט מדוע אין ההופעה השלמה החדשה גוברת על הרושם הקודם. לפיכך דבריו תורמים לבירור ואינם מכריעים את כולו. אין לחזור מן המקור הזה אל הטענה שעצם הכנת בשר לעין הצופה היא תמיד מאוסה. ב"נחתך ממנו... בעיניו" יש להקפיד על בעל הגוף הצופה בבשר שנחתך ממנו; אין זה תיאור ניטרלי של כל צופה בבשר אחר. גם הדיון שלו במניע הבת וב"זלותא" הוא פירוש למסגרת הוויכוח. אין להסיק מכאן שכל צופה בלידה מוכרח להרגיש אחרת, או שכל ההבדל מן הלידה כבר נפתר.

T5 • בראשית רבה: רירין ודם ושתי יצירות

בנוסח המצוי של בראשית רבה יז, ז משיב ר' יוסי לשאלת ההסתרה באמצעות היצירה הראשונה: אדם ראה אותה מלאה רירין ודם, היתה דחייה, ולאחריה יצירה שנייה. התיאור מופיע גם ביח, ד על "זאת הפעם".⁶ ב-V4 נבדק לראשונה בתיק זה צילום מהדורת תיאודור-אלבק, ולא רק תעתיקי הרשת.⁷

התוצאה הטקסטואלית: בעמ' 158, על יז, ז, הגוף מדפיס "וראה אותה מליאה רירין ודם". באפרט נרשם "וראה אותה רירין ודם ל": בהשוואה לעד המסומן ל, המילה שנוספה היא "מליאה", והריר והדם כבר מצויים בעד. בפירוש נאמר "והגהתי גם כאן מליאה רירין וכו'", לאחר הבאת המקבילה בפרשה יח. לכן אין להסיק שהמהדיר הכניס את כל הריר והדם לטקסט שלא ידע אותם. בחילופי הנוסח יש גם "וראה אותה" בלבד וגם "ונתכארה" או "ונתכערה בפניו". אין נוסח אחיד לכל העדים. ריווח המילה "מליאה" בהערת המהדיר והקריאה המובאת בשם ל מבהירים שזהו היקף התוספת הנדונה. לצד ל, גם הסימנים ד ופ כוללים ריר ודם; קריאות אחרות קצרות או מתארות כיעור. זהות כל

6. בראשית רבה יח, ד.

7. בראשית רבה, מהדורת תיאודור-אלבק, עמ' 158, 163–164.

הסימנים לא פוענחה כאן, ואין לספור אותם כקולות עצמאיים או לטעון לקולציית כתבי יד.

בפרשה יח, עמ' 163–164 במהדורה, מתואר אותו מראה בתוך דרשת ר' יהודה בר רבי. במנגנון של המקום נרשם היפוך "דם ורירין", ולא נרשם עד המשמיט את הביטוי. זו מסקנה מהיקף האפרט, לא טענה על כל כתב יד אפשרי. בפירוש המהדורה בעמ' 164 מתבארת "והפליגה ממנו" כביטול היצירה וחזרה לבריאה נוספת. לא נוסף שם שלב תיקון הראשונה וקישוטה, שמפורש ביפה תואר. אין לייחס את התוספת הזאת לכל פירוש של המדרש, אך גם אין להכריז ששני התיאורים בהכרח סותרים. משום כך ההקבלה ללידה תעוגן גם שם ובאדר"נ ב, ח, ולא רק במילים השנויות במחלוקת בפרשה יז. אדר"נ מובא בפירוש המהדורה בעמ' 158, ונבדק ב-V5 בדפוס שכטר עצמו; ראו T17.⁸ הבדיקה אינה משנה את קריאת יפה תואר ובאר בשדה: הם עצמם מדברים על ריר ודם. אין להשמיט מלשונם מראה שהם מפרשים בשל מחלוקת בנוסח המדרש.

הסיווג תלוי ביחידה, ולא בשם הספר. יחידת ר' יוסי בילקוט שמעוני כג ובראשית רבתי מד היא עדות עקיפה דרך ליקוט או עיבוד, לא כתב יד ישיר של בראשית רבה. בתעתיקים שנבדקו, כג אומר "וראה אותה והפליגה ממנו"⁹, ורבתי מד אומר "ונתכערה בפניו והפליגה ממנו"¹⁰, בלי ריר ודם במשפט. אלו דומים לטיפוסי הנוסח הקצרים שבאפרט. לעומתם, ילקוט כד, ביחידת "זאת הפעם" המקבילה ליח, ד, כולל ריר ודם. זו התאמת נוסחים; ללא פענוח כל הסימנים אין לספור אותה כאימות עצמאי נוסף של עדי המהדורה. הסיפור על ר' יהושע ו"כאחותו" בבראשית רבתי הוא יחידה אחרת. אין להפוך כל הבדל בין החיבורים להוכחת שיבוש.

אין להרכיב את שתי היצירות, הפרדת פרצוף וחיתוך גוש בשר לסיפור אחד. רש"י בחומש אינו מביא כאן את כל סיפור היצירה הראשונה. יפה תואר מציע ב"ושמא י"ל" שהלקיחה קדמה והתרדמה שייכת לבריאה השנייה; זה יישוב שלו, לא סדר מוסכם בכל השיטות.

בסוף יח, ד מוזכרת בריאה "בחלום". עץ יוסף קושר אותה לשינה ולדמיון;¹¹ בפירוש הנדפס בשם רש"י נאמר "שבשעת שינה נבראת". אין שם עדות שראה

8. אבות דרבי נתן נוסחא ב, פרק ח; מהדורת שכטר, וינה תרמ"ז, עמ' 23–24.

9. ילקוט שמעוני בראשית, רמזים כג–כד.

10. בראשית רבתי, פרשת בראשית, יחידה מד.

11. עץ יוסף, בראשית רבה יח, ד.

בחלום את החיתוך. באותה יחידה דרשת ר' תנחומא על נשיאת קרובת משפחה מתפרשת כחיבה יתרה; גם היא מגבילה הכללה שהיכרות או קרבת בשר תמיד מרחיקות. (פירוש הנדפס בשם רש"י, בראשית רבה יז, ז; יח, ד)

הבדיקה הנוכחית קראה את צילום עמ' 158 ואת הרצף 163–164 והערותיהם. לא נערכה קולציה עצמאית של כתבי היד, ולא זוהו מחדש כל סימני העדים. דרגת הטענה היא דיווח מאומת על המהדורה הביקורתית, ולא הכרעה עצמאית בנוסח הקדום.

T6 • המטרונה: ההיכרות עשויה לשנות את החן

המטרונה מוסיפה למדרש שגדלה בבית עם מי שהיתה אמורה להינשא לו; היא התכערה בעיניו והוא נשא אחרת, שאינה נאה כמוה. "מוספת אני על דברייך" מציג את סיפורה כראיה נוספת, ולא כאנקדוטה שאין לה תפקיד. מתנות כהונה ועץ יוסף מפרשים שזו תוספת ראיה לדברי ר' יוסי.¹²

התרומה היא ההבחנה בין יופי כשלעצמו לבין החן שאדם מוצא במי שהכיר בדרך מסוימת. היסטוריית ההיכרות רלוונטית. ההדגשה שהאחרת "אינה נאה כמוני" מראה שיופי עדיף לא הבטיח את בחירתו בה. אין זו עדות ליופי שנרכש מאוחר יותר, ואין בה עצמה צפייה בלידה או ביצירה. יפה תואר אף מרחיב את ההשוואה מן ראיית כיעור אל ההרגל שבגדילה משותפת. לכן ניסוח V1 שהעמיד את הסיפור בעיקר כעדות שאינה כלל היה חסר: צריך לפרש תחילה מה הוא כן מסביר.

עם זאת, הסיפור אינו אומר שראה אותה נוצרת, ואינו מעיד במפורש שכל חיבה משפחתית נשמרה. אין להסיק שכל גדילה משותפת מבטלת רצון בנישואין. נוסח חשוב בבראשית רבת, הנידון ב-T17, מוסיף "כאחותו" ומחדד את סוג היחס; גם הוא מחייב גשר אל ראיית יצירת חוה.

T28 • יפה תואר: הישארות הרושם ואופן ההבאה

בדיבור "וראה" מתואר שהיא נמאסה, אף שלאחר מכן נתקנה ונתקשטה: "לפי שראי בנוולה רחקה דעתו ממנה"¹³. הוא מפנה למשל הבשר בסנהדרין. זה עוגן מפורש להתמדת הדחייה אחרי תיקון, ולא רק החלפת "מאיסא" במילה אחרת. צילום המקור מלווה תעתיק של קטעי המפתח; פתיחת ראשי תיבות אינה היתר להחלפת מילה.

12. פירושי המדרש: מהרז"ל, מתנות כהונה, עץ יוסף והרד"ל, יז, ז.

13. יפה תואר, בראשית רבה יז, סריקת 42241, HebrewBooks, עמ' 240 PDF.

ההקשר המלא מוסיף שלושה מהלכים. בדיבור השני על "בתחלה" הוא שואל מדוע נצרכו שתי יצירות: אילו השאלה היתה רק מדוע במטמוניות, אפשר היה להסביר שנעשה כך כדי שלא תתגנה. הוא מציע שהבריאה הראשונה אפשרה לאדם לראות "שכהוגן עשה" כשבראה אחר כך במטמוניות. אין להוציא את המשפט הראשון מתפקידו כשאלה בתוך הדיון. בצילום כתוב "מכח קושית המטרונה"; נוסח "הוספת המטרונה" שבהצעת GB2-1 אינו תעתיק מדויק.

שנית, את המסורת על קליעת שיערה והבאתה הוא ממקם בבריאה השנייה: "ההוא בבריאה שניה הוה". זהו שיוך כרונולוגי מפורש. אין להרחיבו לבדו לטענה שרק קישוט נסתר מועיל, שהרי הוא אומר שגם אחרי המראה הראשון נתקנה ונתקשטה ובכל זאת נמאסה. שלישית, ב"מוספת" יש קל וחומר: אפילו גדילה משותפת בלי שראה אותה בכיעור כבר עשויה להפסיד חן; כל שכן ראייתה בניוול. זה קל וחומר בכוח התוצאה, ולא הוכחה שהרגל וראיית דם פועלים באותו מנגנון. הקריאה היא "בבית אתו", לא "אחיו".

המפרש מסביר אפוא מה נשאר מן המראה וכיצד היסטוריית ההיכרות נוגעת לחן. עם זאת, גם הקל וחומר נשען על תגובה מסוימת לניוול. אין בו הוכחה שהרתיעה מוכרחה לגבור על כל גורם של חיבה אצל אדם. זו השאלה שנותרה; אין צורך לטעון שפליאה ורתיעה סותרות זו את זו.

רש"י ביחזקאל טז, ו מתאר יילוד בדמיו בלשון "אף בנוולך".¹⁴ הדמיון הלשוני מחזק שאין להרחיק את דוגמת הלידה רק בטענה שכאן ניוול ושם אין ניוול. הוא אינו מוכיח שיפה תואר רמז בכוונה לרש"י ההוא, או ששני המראות זהים בכל פרטיהם.

תיעוד האימות והתיקון: הסריקה של יפה תואר המלא, HebrewBooks, 42241, עמוד 240 PDF, נבדקה שוב ב-V3. הקריאה היא "בנוולה", ולא "בכיעורה" שנדפס ב-V2. Claude הצביע על הטעות; Dot הציע אף הוא תיקון מן הצילום. העורך מאשר מן הסריקה ולוקח אחריות על הציטוט הבטוח מדי במהדורה הקודמת. ב-R4 חזר Dot מן היו"ד שהוסיף ב-R2, "בניוולה"; גם תוספת זו אינה בדפוס. אין לתקן את הארכיון הישן בשקט.

14. רש"י, יחזקאל טז, ד-ו.

ג. מדוע בלידה ובקרבה משפחתית אפשר לאהוב?

התברר שהשלמת הגוף אינה מסלקת בהכרח את הרושם הקודם. כעת נבחן את הצד השני של הקושיה: אותם מרכיבים — מוצא משותף, גוף ודם — יכולים להופיע בתוך קשר של אהבה. אין די להראות שהמקרים שונים; צריך לברר איזה הבדל עשוי להסביר את השוני ביחס.

17 • הרמב"ן: מוצא משותף מקרב גם בני זוג

הרמב"ן בבראשית ב, כד חולק במפורש על פירוש רש"י שם ל"לבשר אחד" באמצעות הוולד, ואומר "לשון רש"י.¹⁵ ואין בזה טעם". הוא מסביר את דבקות האיש באשה בכך שנוצרה מעצמותיו ומבשרו, ולכן יחפוץ שתהיה עמו תמיד. זו ראייה חזקה לאינטואיציה של השואל, ולא רק משל מאהבת הורה לילדו.

יש להבחין בין המחלוקות: הרמב"ן חולק על רש"י בפסוק כד; לא הוכח מכאן שהוא חולק על טעם השינה שבפסוק כא. יש להבדיל בין המוצא כסיבת קרבה לבין השפעת הידיעה המודעת עליו. הרמב"ן תולה את הדבקות במוצא, ובהמשך בטבע שהושם בתולדות; הוא אינו מבודד כאן את פעולת הידיעה. דבריו סותרים הסבר שלפיו עצם היותה חלק ממנו מבזה אותה או אינו מתאים לאהבה זוגית. הם אינם מוכיחים שכל ידיעה על מוצא מקרבת בכל זמן ובכל שיטה.

זו מגבלה חשובה לתירוץ "הורה מול בן זוג": אצל הרמב"ן המוצא מקרב גם בקשר הזוגי. אין להרחיב את דבריו להסכמה של כל המפרשים. באר בשדה חושש לפי שיטה מסוימת מפגיעה בחביבות בשל ידיעה מוקדמת, ולכן הסיכום ב-V3 היה רחב מדי ואף התנגש בסוף יחידה זו.

אברבנאל בפסוק כד קושר במפורש את אהבת אדם לאשתו להיותה עצם מעצמיו, ומשווה זאת לאהבת הדורות על ידי הוולד.¹⁶ באותו מהלך הוא מקבל את כיוון רש"י ל"לבשר אחד", שאותו הרמב"ן דחה. נמצא שגם בתוך פירוש אחד, של אברבנאל, אהבת המוצא וטעם הביזוי בראיית ההתהוות עומדים יחד; אין להסיק שהם סותרים בעיניו. בפסוק כא הלשון "החלק... יאהב אותו" מתארת את אהבת החלק לכלל, ואין להפוך את כיוון המשפט לבדו לראיה שאדם אוהב אותה.

15. רמב"ן, בראשית ב, כד.

16. אברבנאל, בראשית ב, כד, כולל ולא יתבוששו.

ב-R2 נוספו מקורות מפורשים לכיוון האהבה. רס"ג מסביר שבריאתה מאיבר שלו מעוררת חסות הדדית; ¹⁷הראב"ד בהקדמת בעלי הנפש מצרף למבנה ההיררכי גם אהבה כגופו וכבוד יותר מגופו. ¹⁸צרור המור ב, יח אומר שיהיה חלק ממנו ויאהב אותה כאהבת עצמו. ¹⁹אין למחוק את ממדי התלות שבמקורות, ואין להסיק מהם מיאוס בלא גשר.

ההכללה תוקנה: באר בשדה מציע שלפי תיאור אחד אפשר להסתיר את ידיעת המוצא לשעה כדי לשמור חביבות, ואילו בפרצוף אין אפשרות לכך ונצרך טעם הראייה. לכן "הידיעה לעולם אינה עלולה להרחיק" אינה מסקנה מוסכמת. דברי הרמב"ן והנצי"ב עומדים במקומם; כעת נוספה מחלוקת מפורשת, המפותחת ב-T30.

ר' דוסתאי בנדה לא ע"ב מסביר את חיפוש האשה במשל בעל האבדה המחזר אחר אבדתו. ²⁰רש"י מבהיר שמדובר באדם פנוי המבקש אשה. זה מקור נוסף לכך שמוצאה ממנו עשוי להסביר פנייה אליה. עם זאת, יש להבדיל בין סיבת הקשר במוצא המשותף ובין השפעת ידיעה מודעת על אותו מוצא: לא כל המקורות עוסקים בשאלה השנייה. אין לייצר ביניהם סתירה מילולית שאינה כתובה.

T8 • העמק דבר: משל היד אינו הסבר לאובדן חן

הנצי"ב מתאר בפסוק כג את אהבת אדם לחוה מתוך היותה מעצמו: "וכמו שהאדם אוהב את ידו". ²¹לדורות הדבקות מקרבת להיות אחד. בפירושו לפסוק כד מופיעה גם לשון "טפלה לגמרי", בתוך דיון ביחס החלק לכלל ובשינוי שלאחר החטא. יש לשמר את לשונו ולא לטשטש את ממד היחס ההיררכי שבתיאורו.

Dot חידד ב-R4, והדיבור אומת מחדש: הנצי"ב מתאר את אהבתו "בעוד לא בא אליה ועוד לא דבק בה". לכן היעדר ביאה ודבקות קודמות אינו שולל אצלו גורם אהבה. עם זאת, הפסוק המתפרש הוא כג, לאחר "ויביאה" שבפסוק כב. **לפני הביאה אינו לפני ההבאה:** אין כאן ראייה שאותה אהבה כבר פעלה בשעת

17. רס"ג, בראשית ב, כא, בתרגום עברי.

18. ראב"ד, בעלי הנפש, הקדמה.

19. צרור המור, בראשית ב, יח.

20. נדה לא ע"ב: ר' דוסתאי — בעל אבדה; ר' מאיר — חביבות מתחדשת.

21. העמק דבר, בראשית ב, כג-כד.

החיתוך. זה מחזק את שאלת החיבה בלי לקבוע את משקלה בזמן שלא נידון במקור.

אולם קיומה של לשון טפלות אינו מוכיח את החוליה שייחס לה Grok Bot בהצעתו הראשונית: שחלק מגופו נעשה חסר חן בעיניו בגלל צפייה בחיתוך. באותו פירוש עצמו משל היד מסביר אהבה. אפשר לדון ביחס שבין תלות, דבקות ושוויון אצל המפרשים, אבל אין לזהות את המושגים עם מיאוס בלי מקור.

מאז V2 התיקון מדויק יותר משתי הכללות הפוכות: לא נאמר שאין בנצי"ב טפלות; ולא נאמר שטפלות אצלו פירושה אובדן חן. ההצעה המקורית נשמרה כסברה של הדוח, כפי שסומנה שם, וההיסק ממנה לביזוי נשאר בלתי מבוסס.

T16 • הלידה: חיבה למרות הניוול, וחסד שבטבע

מה בודק מבחן הלידה? "הכל מחבקין" מגביל הסבר של דם או ניוול לבדם. הוא אינו מוכיח שאין רתיעה אצל אדם, ואינו מזהה חיבת יילוד עם רצון לשאת אשה. את החיבור לרצון זוגי יש לקרוא בנפרד באבות דרבי נתן, ב-T17.

Dot הוסיף ב-R1 את ויקרא רבה כז, ז: יילוד מלוכלך, "מלא רירין ודם, הכל מחבקין אותו ומנשקין אותו".²² זו תמונה מדרשית, ולא מדידה של כל צופה. אבל "הכל" מרחיב את הקושיה מעבר לאהבת הורה לילדו.

הדיוק של R2 חשוב: הדרשה אומרת "אף על פי" ומשתמשת ב"תועבה". היא אינה מכחישה שהמראה בלתי נאה; היא מתארת קבלה אוהבת למרותו. לכן היא אינה מפריכה את עצם האפשרות לרתיעה, אלא את ההסבר שלפיו דם וניוול לבדם מחייבים את התוצאה ביחסים.

במקבילה בויקרא רבה יד, ד מוסיף עץ יוסף הסבר חיובי:

"אע"פ שהוא מלא גללים שם הקב"ה בחק הטבע שמתגאה להתחבב בעיני הכל לך Dot הביא את המקור; העורך קרא את היחידה ואת עשרת דיבורי הפירוש. זה מקור מסביר לצד הלידה, ולא רק קושיה חדשה. אין זו ראייה שרק להורים יש אהבה שאינה תלויה במראה.

22. ויקרא רבה כז, ז.

23. עץ יוסף, ויקרא רבה יד, ד.

ההבחנה בין חיבת יילוד לחן זוגי התחזקה ב-R4: באדר"נ ב, ח, ראיית תינוקת מלאה דם משמשת במפורש דוגמה לקושי לשאת אותה, בתוך תשובה על יצירת חוה. הנימוק "שלבנו גס בה" אומת בדפוס; ראו T17. זו התקדמות מעבר להבחנה מושגית בלבד. עם זאת, המקור אינו אומר שראיית הדם מולידה אהבה, ואינו מציג את קושיית "הכל מחבקין". החיבור לחיבת היילוד הוא היסק משני מקורות. (אבות דרבי נתן נוסחא ב, פרק ח; מהדורת שכטר, וינה תרמ"ז, עמ' 23-24)

מנגד, אין להסיק שעצם סוג הקשר מוכיח כי לחוה לא יכול להינתן חן טבעי כזה. רש"י בסוטה אומר שיש חן אשה גם כשהיא מכווערת.²⁴ שאלת באר מים חיים מתחזקת: מדוע מניחים שנתנית חן כאן היתה מחייבת מופת נוסף? ההשוואה ללידה תלויה בשיטה. אצל המזרחי ומשכיל לדוד, בעקבות "קודם גמר תקונה", המראה הוא חתיכה לפני קבלת צורה; בלידה נראה תינוק שכבר נוצר. זה הבדל ממשי בתיאור, אך אינו מוכיח לבדו שתגובה אחת מוכרחה להחליף את האחרת. אין לייחס את הגבלת חוסר הצורה לכל מפרשי רש"י. במדרש ובבאר בשדה התיאורים קרובים במיוחד: יילוד "מלא רירין ודם" מול חוה "מליאה רירין ודם", ובבאר בשדה "מלא דם ורירין". לפיכך אי אפשר להשיב שדם וניוול מצויים רק באחד מהם. עם זאת, זהות מרכיבי התיאור אינה מוכיחה זהות של כל המראה: באר בשדה מדבר על הצד שבו נחלקו. אצל הלבוש מדובר בפרצוף שלם שחתכו פתוח. בשתי השיטות הללו, ההבחנה "תינוק שלם מול גוש בלי צורה" אינה תשובה מספקת.

הצעת Claude למכנה משותף — בשר שלא קיבל כיסוי ותיקון שלמים — נשמרת כסברה, ולא כציטוט. מסלול נוסף, שקיבל כעת מקור מאדר"נ, עוסק באופן ההיכרות וברצון להינשא; הוא אינו מוכיח שכל רתיעה מחיתוך נובעת מאותו מנגנון.

אברבנאל מתאר את התהוות חוה בלשון "מתבוססת בדמיה", הדומה ללשון יחזקאל על יילוד. הביטוי הושמט מ-V2 והושב. הוא תומך ברלוונטיות של ההשוואה, בלי לזהות את האנטומיה. העובדה שאברבנאל מצרף דמיון ללידה עם חשש ביזוי אינה מוכיחה שכל ההבדל אצלו הוא סוג הקשר; זו מסקנת Claude, והיא נשארת הצעה.

24. סוטה מז ע"א ורש"י, חן האשה.

גם ויקרא רבה יד, ב משתמש במשל כסף המופקד בחשאי ומוחזר בזהב בפרהסיא, על לידת נפשות שלמות מחומר ההולדה.²⁵ מהרז"ו מפנה במפורש לבראשית רבה יז, ז.²⁶ הקשר בין המשלים אמיתי; הוא מלמד על ערך התוצר ועל חסד היצירה, ולא מעביר אוטומטית את טעם המיאוס. Claude מציג ללמוד ממנו שגם בלידה רואים תוצר שלם ולא את כל התהוותו. זה היסק אפשרי; "בחשאי" במשל מציין את ההפקדה, ואינו כשלעצמו קביעה שכל תהליך היצירה חייב להישאר נסתר.

ב-R3 הוצעו שני צמצומים. הראשון: סוטה מדברת בחן האשה "תמיד על בעלה ואפי' היא מכווערת"; קידושין מא ע"א מזהירה מפני קידושין בלי ראייה; ונדה לא ע"ב מלמדת שגם בתוך הקשר יש הרגל וחידוש חביבות. הצירוף מאפשר להבחין בין קבלת בת זוג לבין חיבת ילוד, ומונע לראות בלידה הפרכה פשוטה של רש"י. הוא אינו מוכיח שחן לא יכול לפעול לפני הנישואין או מדוע כאן לא יגבר על הרתיעה. בקידושין דורשים לראות כדי לא להיכנס לקשר בלי לדעת; אין שם הוראה להסתיר מראה מגונה. ההקבלה עוסקת בהשפעת הראייה על הקשר, לא בזהות הפתרון.

השני, של Grok Bot, שממנו חזר במפורש ב-R4: יצירת חוה חד-פעמית ולכן אין בה חוק טבע של חן ליילוד. ההוכחה הזאת אינה מתקבלת. Claude הציע טענה צרה יותר: דברי עץ יוסף על כל לידה אינם ראייה לחוק כזה ביצירת חוה. ההגבלה מתקבלת, אך אינה מוכיחה שלא יכול להינתן לה חן. האפשרות שיצירה חד-פעמית תייסד טבע אינה הוכחה למנגנון החן כאן; הרמב"ן והנצי"ב עצמם כן מתארים טבע לדורות בעקבות היצירה הראשונה. שאלת נתינת החן נבחנת גם מכוח סוטה ובאר מים חיים. גם "אף על פי" בעץ יוסף מוכיח חיבה למרות המראה; הוא אינו מוכיח מה היה כל צופה עושה אילו ניטלה ממנו אותה חיבה. נחוצה זהירות בשני הכיוונים.

T17 • קרבה משפחתית ורצון בנישואין: מה התחזק?

בבראשית רבתי, פרשת בראשית, יחידה מד במהדורה הדיגיטלית, ר' יהושע משיב במסגרת הדיון ביצירת חוה: "כל זמן שהאשה מתגדלת עם האיש לא במהרה הוא נושאה מפני שהוא רואה אותה כאחותו". המטרונה מאשרת מסיפורה. ההקשר מחבר היכרות מוקדמת לדיון ביצירה, אך המשפט כשלעצמו אינו מתאר צפייה בחתך. (בראשית רבתי, פרשת בראשית, יחידה מד)

25. ויקרא רבה יד, ב-ד.

26. מהרז"ו, ויקרא רבה יד, ב.

המקור שנוסף ב-R4: באבות דרבי נתן נוסחא ב, פרק ח, מהדורת שכטר, וינה תרמ"ז, עמ' 23-24, מובאת יחידה של ר' יהושע והמטרונה. לאחר משלי הלבנה והעצם והבשר נאמר בעמ' 24: "ולא עוד אלא כל זמן שאדם רואה תינוקת מלאה דם לא במהרה הוא נושא אותה (מלבו) [מפני] שלבו גס בה". אחריו המשפט על גדילה משותפת וראייתה כאחותו. המטרונה אומרת "רבי פייסטני" ומתארת כיצד מי שגדלה עמו נשא אחרת, כעורה ממנה. Grok Bot איתר את המקור בציטוט תיאודור-אלבק ובתעתיק; העורך אימת אותו בדפוס שכטר, עמוד 58 PDF. (אבות דרבי נתן נוסחא ב, פרק ח; מהדורת שכטר, וינה תרמ"ז, עמ' 23-24)

הנוסח ודרגתו: "מפני" נדפסת כתיקון בסוגריים מרובעים במקום "מלבו". "שלבו גס בה" אינו בסוגריים; הערה לא מביאה גם "גס עליה בה בכי"ה". במבוא, עמ' XXX, מסביר שכטר את הכנסת נוסחאות כתב יד האלברשטאם בסוגריים מרובעים. אין לומר שכל הנימוק הוא תוספת של תעתיק מודרני. כתבי היד עצמם לא נבדקו. הערה ל מביאה "מליאת ריר אודם בכי"ה"; היא נשמרת כך, בלי תיקון שקט.

התרומה: יש כעת חיבור מדרשי מפורש בין מראה תינוקת מלאה דם לבין הרצון לשאת אותה, במסגרת תשובה על יצירת חוה. בהקשרו מתפרש המראה כתמונת לידה, אף שהמילה "לידה" אינה במשפט. לכן ההבחנה בין חיבת יילוד לרצון זוגי אינה רק תשובה שהעורך המציא. בצירוף ויקרא רבה ועץ יוסף אפשר לבאר שחיבה ליילוד למרות המראה אינה מחייבת רצון זוגי כלפיו בעתיד. אין לומר שאדר"נ עצמו שואל מדוע אוהבים יילוד, או שראיית הדם היא שמולידה את האהבה.

הנימוק וגבולו: "שלבו גס בה", לצד המשפט הבא על "כאחותו", נותן בסיס למסלול של רגילות ואופן היכרות. זה יותר מתיאור תוצאה בלבד. אבל "לא במהרה" אינו "לעולם לא", ואין להגדיר כל גסות לב כהעדר משיכה בכל הקשר. רש"י בסנהדרין מצביע על מראה "בגנותה" ו"קודם גמר תקונה"; נותר לברר את הזיקה בין שני הטעמים, ואין להכריז שאדר"נ מוכיח את מלוא כוונת רש"י. (סנהדרין לט ע"א ורש"י שם)

גור אריה על "עזר כנגדו" מבחין בין עזרת אב ובן לבין אשה שהיא "חשובה ושקולה כמו האיש".²⁷ זו תרומה למבנה היחס, ולא פירוש לתגובת אדם לדם.

27. גור אריה, בראשית ב, יח.

הרמב"ן, הנצי"ב ור' תנחומא מתארים קרבה המגדילה חיבה, ולכן גם כיוון הרגילות אינו כלל שכל קרבה מרחיקה. (רמב"ן, בראשית ב, כד) (העמק דבר, בראשית ב, כג-כד) (בראשית רבה יח, ד)

Grok Bot חזר ב-R3 מן החלון הקשיח שלפני ההבאה ואחריה, וב-R4 גם מן הצמצום "הסכנה היא לפני היווצרות הקשר". באדר"נ התוצאה מנוסחת כקושי להיכנס לנישואין; בנדה לא ע"ב הרגל ו"קץ" מתוארים גם בתוך הנישואין. רש"י שם מפרש "קץ בה — מאוסה עליו ... כדי שלא יהא רגיל בה ותתחבב עליו". אין מכאן חסינות לאחר ההבאה. מאידך, לא הוכח שאין לעיתוי כל חשיבות. המקורות אינם מוכיחים חלון רגישות מוגדר או את תאריך היווצרות החן. (נדה לא ע"ב: ר' דוסתאי — בעל אבדה; ר' מאיר — חביבות מתחדשת)

באר בשדה מצרף ידיעת מוצא לחשש חוסר חביבות בחלופה מסוימת; בפרצוף הוא דווקא מבחין בין ידיעה הכרחית לראייה שניתן למנוע. שתי הטענות נקראות בנפרד ב-T30, ואין ליישבן באמצעות כלל גורף שהראייה בלבד מזיקה או שהידיעה תמיד מרחיקה.

T18 • הצעת המעמד וה"מוצר": מה נשאר ממנה?

Grok Bot הציע בתחילה שהאשה צריכה להתקבל כמתנה וכ"עזר כנגדו" ולא כחלק טפל; Claude קישר את הנסירה לחשש שאדם יראה בה "מוצר" שלו. שתי ההצעות ניסו להסביר ביזוי במובן עמוק יותר ממראה קשה, וסומנו בדוחות כהצעות. אין להציגן כאילו המחברים טענו שמצאו את כולן במפורש.

הקושי בהן הוא שהקב"ה הוא הבונה, ואדם יודע גם אחרי השינה שהיא ממנו. אם עצם הידיעה יוצרת יחס מקטין, השינה לא הסירה את סיבתו. אם הראייה לבדה עושה זאת, נדרש מקור לפעולתה המיוחדת. משל היד בנצי"ב אינו ממלא את החסר, משום שהוא מסביר אהבה.

ב-R1 חזר Claude מן הגשר שבנה בין הנסירה לבין יוצר-מוצר, והציע במקומו עיגון דימוי. החזרה מתקבלת. יש אמנם דיונים על מעמד לפי מקור האיבר בלקח טוב ובאברבנאל, אך הם אינם מפרשים את "ותתבזה עליו" כתפיסת בעלות הנגרמת מצפייה. טעם ההבאה החביבה נשמר; תזת המוצר אינה משמשת מסקנה.

באר בשדה מחייב לתקן את הטיעון "גם אחר כך ידע, ולכן כל הסתרת ידיעה חסרת תכלית": הסתרה לשעה היא אכן אפשרות שמפרש מציע. אין בכך אישור

לתזת מוצר או בעלות; הוא מדבר על חביבות והיכרות, לא על זלזול בנבראת כמוצר של אדם. דחיית הגשר המקורי עומדת מטעם העדר מקור לפעולת הראייה ולבעלות, ולא מפני שעיתי הידיעה לעולם חסר משמעות.

ד. מדוע נצרכה שינה, ולמה בחר רש"י בטעם הזה?

המילה "צלע" אינה מתארת אותו דבר בכל הפירושים. "פרצוף" כאן הוא צד אנושי שלם שנפרד מן האדם; "זנב" הוא כינוי לשיטת האיבר או התוספת שממנה נבנתה האשה, ולא תיאור שכבר מקבל את צורתה השלמה. לצד אלה נידונה בבאר בשדה גם "צלע ממש". כשמשנתה תיאור הגוף, משתנה גם מה שאדם היה רואה, מה היה יודע ומה היה עלול להכאיב לו. לכן נעקוב אחר כל מפרש בתוך שיטתו.

T9 • מזרחי ושפתי חכמים: חתיכה קודם צורתה

המזרחי מציע לקשור את לשון חתיכת הבשר לשיטה שהאשה נבנתה מן ה"זנב".²⁸ שפתי חכמים בשם נחלת יעקב מביא את רש"י בסנהדרין, "קודם גמר תיקונה", ומקשר את הסבר המיאוס ואת "ויסגור מקום החתך" לשיטה זו.²⁹ נחלת יעקב עצמו עדיין נקרא כאן בתיווך שפתי חכמים.

באר בשדה דוחה במפורש את ההסקה מסנהדרין: לאחר הבאת טענת נחלת יעקב שהדיבור מתאים לזנב, הוא כותב "לא הזינא שם שום משמעו' לזה".³⁰ הציטוט אומת בדפוס. לכן אין להציג את הגבלת הטעם לזנב כמסקנה מוסכמת מן הסוגיה.

זו אינה אמירה כללית על דם בלבד. המראה הוא חומר שלא הגיע לצורתו השלמה, והמפגש עמו עלול להשפיע על היחס לאשה הבנויה. המזרחי משתמש ב"ותתגנה עליו", דבר המחזק גם את הבירור הלשוני ב-T27. משכיל לדוד ינסח במפורש את הקשר בין היותה חתיכה לבין שייכות המיאוס.

אין בדברים הוכחה שכל צופה בתהליך יצירה יגיב כך. אבל אין להציגם כחסרי נימוק לחלוטין: חוסר הצורה הוא נימוקם. השאלה שנותרה היא מדוע הוא אמור לקבוע את החן אצל אדם גם אחר שהושלמה, ומדוע אין פלא הבנייה גובר עליו.

28. מזרחי, בראשית ב, כא.

29. שפתי חכמים, בראשית ב, כא: מהרש"ל ונחלת יעקב בתוכו.

30. באר בשדה, בראשית ב, כא: ויסגור; ויישן ויקח.

בשפתי חכמים יש להפריד בין המקורות: הקטע ב"ויסגור" המסומן בסופו [מהרש"ל] אומר "ואני אומר אפילו למ"ד פרצוף" ומחיל מקום חתך גם על שני פרצופים. הגבלת טעם המיאוס בשם נחלת יעקב אינה הגבלת כל פירוש הסגירה. ייחוס ה"ואני אומר" למחבר שפתי חכמים עצמו ב-V2 היה שגוי ותוקן בעקבות Claude. החיבור הקרוי "נחלת יעקב" באתר 929, המיוחס שם לר' יעקב מליסא, אינו אימות לחיבור המצוטט בשפתי חכמים.

T10 • משכיל לדוד: חוסר צורה, ומידת הצער

משכיל לדוד אומר שטעם המיאוס מתאים לשיטת זנב, "דודאי הואיל ולא היתה אלא חתיכת בשר שייך מיאוס".³¹ לשיטת פרצוף אינו מוצא כאן טעם מיאוס, ומפרש את התרדמה למניעת צער הפירוק. זה הבדל ממשי בינו לבין הלבוש, ולא שני ניסוחים של הסבר אחד.

בסוף הדיבור הוא מוסיף נימוק שנשמט מ-V1: בלקיחת חתיכה אחת מלמטה "ליכא כ"כ צערא ולכך ביקש טעמא דמיאוס"; בפירוק פרצוף הצער רב. הוא מתייחס גם לאפשרות שהקב"ה יפריד בלי כאב, ומשיב שאין עושים נס ללא צורך. שני החלקים נקראו ישירות בדיבור כולו.

זה מקור ממוקד לשאלת השואל מדוע רש"י נצרך לטעם המיאוס: לפי מפרש זה ובמסגרת שיטת זנב, טעם הצער אינו מספק באותה מידה. אין זו קביעה רפואית על חיתוך או שינה, ואין להציג את המסקנה כשיטה מוסכמת על כל מפרשי רש"י. ההכרעה בפשט נשענת כאן על תיאור מסוים של הלקיחה.

בדיבור הקודם משכיל לדוד מבאר גם את סדר פירושי רש"י באמצעות צירוף שיטות, "חדא למר וחדא למר". לכן אין לסכם את כל דבריו כ"זנב בלבד"; ההגבלה שייכת לטעם המיאוס, בתוך פירוש מורכב יותר של רצף הדיבורים. הרד"ל לפרקי דרבי אליעזר יב, אות לא, מציע: "ואפשר טעם זה לא יתיישב כ"א למ"ד זנב", ושואל מה נוסף למיאוס בפרצוף שננסר.³² לשון "ואפשר" נשמרת. זו עדות פרשנית נוספת לכיוון של משכיל לדוד; בלי בדיקת תלות ספרותית אין לכנותה עד עצמאי במובן המחקרי.

הרד"ל גם מתאר שינה עמוקה המבטלת הרגשות ומזכיר את שימוש הרופאים בסם. זה נימוקו לטעם הכאב; אין לייחס לו תגובה היסטורית ליפה תואר בלי ראייה. לעומת נימוקו של משכיל לדוד בדבר צער מועט בזנב, באר בשדה סבור

31. משכיל לדוד, בראשית ב, כא.

32. ביאור הרד"ל לפרקי דרבי אליעזר יב, אות לא.

שגם אותו ראוי למנוע. בינו לבין הרד"ל המחלוקת הנוספת היא בשייכות טעם המיאוס לפרצוף. זו השוואה עניינית, ולא טענה שאחד השיב היסטורית לחברו.

T11 • לבוש האורה: גם גוף שלם במקום חתכו

הלבוש חולק על הגבלת המיאוס לזנב.³³ גם פרצוף שלם, אם יראה נחתך ממנו "בלא קרימת עור ובשר במקום החתך", עלול להתבזות. לשון "חתיכת בשר" אצל רש"י יכולה אפוא לציין את הבשר החתוך של הפרצוף, ולא בהכרח גוש שעדיין אין לו צורת אדם.

הלבוש מסביר אחרת גם את סדר הדיבורים. רש"י מפרש צלע כצד, ואז צריך לבאר מה סגר; לאחר בירור מקום החתך הוא מפרש את השינה. הוא מדגיש את חתירת רש"י לפשוטו של מקרא. אין לקבל מצד אחד את טענת הפשט שלו ומצד שני להשמיט את מחלוקתו על זיהוי המראה.

לפי דרך זו, "בלידה רואים אדם שלם" אינו סילוק מלא של ההשוואה. גם כאן עשויה להיות צורה שלמה, והמצב הפתוח הוא שמצריך הסבר. אין פירושו של הלבוש זהה לשיטת משכיל לדוד; שתי הדרכים נשמרות בחוברת, וכל ביאור כולל חייב לומר לאיזו מהן הוא מתאים.

יפה תואר המקוצר על בראשית רבה יח, א מזהיר שאין לקרוא את כל תיאורי הקישוט כפשוטם.³⁴ אין להפוך זאת לביטול דברי הלבוש על החתך או לטענה שרש"י כולו אלגורי; זה גבול בתוך פירושו של יפה תואר.

T30 • באר בשדה: מה אפשר להסתיר, ומדוע נצרך טעם הראייה?

באר בשדה בונה את דבריו בשלושה רבדים, ויש לקרוא כל רובד בנפרד. הרובד הראשון הוא שלוש שיטות גוף: פרצוף, זנב וצלע ממש. השני הוא שתי חלופות הסבר לשינה מלבד טעם הראייה: שמחת המציאה והעלמת המוצא. השלישי הוא שתי שלילות, המראות מדוע בשיטת הפרצוף אין החלופות מועילות. רק אחרי הפרדה זו מובן מדוע לדבריו הוצרך טעם הראייה, ומדוע אין בכך ביטול של טעם הצער.

1. מה נשאר מן הטעמים האחרים: צער ומיאוס

באר בשדה מקיים את טעם הצער, ואומר "וא"כ ניחא אפי' למ"ד זנב דהיינו טעמא שלא יצטער". בהמשך הוא מחזק זאת לפי התרגום שלקייחת צלע ממש

33. לבוש האורה, בראשית ב, כא.

34. יפה תואר המקוצר, בראשית רבה יח, א.

כרוכה בצער רב. זהו מענה למשכיל לדוד, שטעם הצער המועט יחסית בזנב לא הספיק בעיניו. באר בשדה שואל "למה יצטער אפי' כל דהו": גם בהנחת צער מועט, הוא אינו מוותר על מניעתו. (באר בשדה, בראשית ב, כא: ויסגור; ויישן ויקח)

גם המיאוס שייך אצלו לפרצוף. הוא מתאר "מלא דם ורירין ואין לך מיאוס גדול מזה". אין לייחס לו כאן דווקא את נימוק הלבוש על עור שטרם נקרם; אלו שני ניסוחים ושני נימוקים. המקור קובע את המראה כמאוס, אך אינו משווה אותו לחיבת תינוק לאחר לידה. מיד לאחר הבאת בראשית רבה על המטרונה ורירין ודם מופיע "ע"ש בפי' הילקוט". זהות הפירוש עדיין לא הוכרעה; ההפניה שייכת לכאן, ולא לראיה המאוחרת מסנהדרין קג.

2. שלוש שיטות גוף ושתי חלופות הסבר

יש להפריד בין שלוש שיטות גוף לבין שתי חלופות הסבר. טעם השמחה, בשם העקידה, בא כאן לאחר "אבל למ"ד צלע ממש כתרגומו וכב"ר אין אנו צריכין לטעם מיאוס"; הוא מוצמד במפורש לצלע ממש. חלופת "א"נ" נאמרת לזנב או לצלע ממש: "כדי שלא ידע שנלקחה ממנו ולא תהיה חביבה עליו כיון שהיא בשר משרוי". כלומר מבקשים למנוע ידיעה שתביא לחוסר חביבות; זו אינה תכלית להמעט חיבה. בסיום החלופה הוא אומר שההעלמה היא "לשעה". לשיטת זנב קיים קודם גם את טעם הצער. אין להרחיב את הייחוס המפורש של טעם השמחה לזנב בלי לסמן היסק.

הטבלה מסכמת את הכתוב ביחידה זו בלבד; כל תא מפנה למשפט שבסעיפים 1-6.

טעם או חלופה	פרצוף	זנב	צלע ממש
טעם הצער	אינו מסולק בטיעון (סעיף 3)	מתקיים: "אפי' למ"ד זנב"	צער רב, לפי התרגום
שייכות המיאוס	מפורשת: "מלא דם ורירין"	לא נשללה (סעיף 5)	לא נשללה (סעיף 5)
חלופה 1: שמחת המציאה, בשם העקידה	נשללת: "מיד ידע שנלקחה ממנו"	לא נאמרה במפורש; ייחוסה לזנב הוא היסק	מפורשת: באה אחרי "אבל למ"ד צלע ממש"
חלופה 2: העלמת המוצא, "א"נ"	נשללת: "דא"א שלא ידע האדם בזה"	נאמרת; ההעלמה "לשעה"	נאמרת; ההעלמה "לשעה"

טעם או חלופה	פרצוף	זנב	צלע ממש
נחיצות טעם הראייה של רש"י	נצרך: "ולזה הוצרך לטעם שלא יראה"	אין צורך: "דלמ"ד זנב אין צורך לטעם זה"	אין צורך: "אין אנו צריכין לטעם מיאוס"

3. שתי השלילות בפרצוף, והמסקנה

יש לקרוא את שתי השלילות במקומן. המשפט "מיד ידע שנלקחה ממנו" בא לפני "א"נ", כנגד טעם המציאה הפתאומית: בהבחינו שחסר הפרצוף מאחוריו אדם מכיר מיד שנלקח ממנו. כנגד החלופה השנייה, העלמת המוצא, הוא אומר "דא"א שלא ידע האדם בזה כיון שניטל הפרצוף מאחוריו". מסקנתו: "ולזה הוצרך לטעם שלא יראה". הוא מבחין אפוא בין ידיעה שאין דרך להעלימה כאן לבין ראייה שאפשר למנוע.

סדר השלילות מסביר מדוע נצרך בביאורו טעם הראייה לשיטת הפרצוף; אינו מסביר את כל אופן פעולתו הרגשית, ואינו מוכיח שהמראה חזק מן הידיעה. המבנה אינו מסלק את טעם הכאב, שבאר בשדה עצמו כבר קיים. "איכא למימר" ו"א"נ י"ל" הן הצעות חלופיות; אין לצרף את שמחת המציאה ואת העלמת המוצא לטיעון אחד.

4. גבולות חלופת ההעלמה: "בשר מבשרו", "לשעה" ואמון

המשפט על "בשר מבשרו" מונע להכליל שכל ידיעת מוצא בהכרח מקרבת, כנגד הכיוון שברמב"ן ובעקידה. אפשר להציע הבחנה בין קרבת מוצא לדבקות ובין רגילות ממעטת חן; זו הצעת יישוב, ולא הבחנה מפורשת מוסכמת בין המחברים.

ההסתרה "לשעה" נותנת משקל לעיתוי הידיעה: תועלת זמנית אינה בטלה מפני שאחר כך ידע. אפשר להסיק שיש תפקיד לסדר המפגש; אי אפשר להסיק מכך בהכרח שהידיעה המאוחרת לעולם לא תחליש את החן. אפשר שהתועלת היא בחביבות הנוצרת קודם הידיעה, ואפשר שיש ערך לאופן הקבלה בשעתו גם בלי הבטחה לעתיד. אלו אפשרויות להבנת התועלת הזמנית, לא חלוקה ממצה הכתובה במפרש. רס"ג, בתיאור צלע נוספת שאדם הכיר מראש, מציב ידיעה מיד בהקצה; זהו גבול להעברת ההסבר לכל שיטת צלע, לא הפרכה פנימית לבאר בשדה.

ההפניה לסנהדרין קג ע"ב אומתה: רש"י מפרש בהקשר אמון ואמו שמהמקום שאדם יצא ממנו **"שבע הוא ממנו"**.³⁵ באר בשדה משתמש בכך להסברת אפשרות ריחוק מידיעת המוצא. אין להפוך את האנלוגיה שלו לכלל שלפיו מוצא משותף תמיד מבטל אהבה, ואין להכניס לסיפור חוה את פרטי סיפור אמון. לשון רש"י מתארת את היוצא כלפי מקום מוצאו; בחוה השאלה היא על אדם, שממנו יצאה. אפשר שבאר בשדה מכליל את עקרון הקרבה גם בכיוון ההפוך, אך זו הרחבה פרשנית, לא זהות בין שני המקרים. מכאן קושי בכוחה של הראיה, לא ביטול העובדה שכך נימק המפרש.

5. "אין אנו צריכין": נחיצות, לא שלילה

"אין אנו צריכין לטעם מיאוס" קובע שאין צורך בטעם זה לשם ההסבר בחלופות ההן. אין בו שלילה של כל אפשרות למיאוס בזנב או בצלע ממש. לכך מסייע צירוף שתי אמירותיו: הוא מזכיר את בראשית רבה בצד צלע ממש, ובאותו דיבור מביא משם את הדם כראיה למיאוס. זה חיזוק מתוך שימושו במדרש, לא קביעה שכל מסורות בראשית רבה נוקטות שיטת גוף אחת. לכן הטענה T30.b, שבאר בשדה שולל כל אפשרות מיאוס בזנב, שסומנה "מסופק" ב-V3, מסומנת מן V4 "נדחה". יש להבדיל בין שייכות המיאוס, נחיצותו בפירוש מסוים והעדפתו על טעם אחר. קיום טעם הכאב בדיבור עצמו מונע להציג את שיטתו כהוכחה שטעם זה סולק לגמרי.

6. סדר הדיבורים ברש"י: מדוע טעם הראייה שייך לפרצוף

הדיבור על "ויסגור" מוסיף תחילה טענה שרש"י לא הביא ולא רמז לשיטת זנב: "סברא זו דמ"ד זנב לא הביאה רבי בשום מקום ולא רמזה". זו טענת המחבר, שלא נבדקה כאן בסקר חדש של כל כתבי רש"י. נוסף לה טעם בפשט: **"פשטיה של מקרא לא משמע דצלע היינו זנב"**. רש"י פירש שני פרצופים, ואין לייחס לו מעבר בלתי מסומן מיד לשיטה אחרת. בסיום "ויישן" נאמר שסדר הדיבורים מודיע שטעם זה שייך לשיטת פרצוף, משום **"דלמ"ד זנב אין צורך לטעם זה"**. זה מחזק את התאמת טעם הראייה לשיטתו ברש"י; אינו מספק לבדו מנגנון רגשי חדש, ואינו מבטל את הכאב שכבר קיים.

35. סנהדרין קג ע"ב ורש"י, ממקום שיצאת משם.

Grok Bot הביא ב-R2 את באר בשדה, ירושלים תר"ו, ד"ה "ויישן ויקח". ב-V4 נבדקו שוב הדיבור והדיבור הקודם "ויסגור" בצילום HebrewBooks 22552, עמ' 23 PDF. שלושה ציטוטים תוקנו בעקבות Claude: "מיד ידע שנלקחה ממנו", ולא "תיכף"; "אין אנו צריכין לטעם מיאוס"; ובתיאור שיטת רש"י אין להוסיף "ס"ל" שאינו בדפוס. השמטת "אנו" אינה היתר לקצר ציטוט בלי סימון. Grok Bot חזר ב-R3 מהייחוס ההפוך שבדוחו R2, שלפיו באר בשדה דוחה את טעם הצער; העורך קיבל אותו בטעות ב-T14 של V3, ונושא באחריות לשילובו למרות הצילום שהיה לפניו. Claude היטיב לזהות את סדר השלילות, והוא אומת מחדש בצילום. Claude מעיר בצדק שלשון רש"י מתארת את היוצא כלפי מקום מוצאו (סעיף 4). טעם העקידה, שהיה בתיווך, נבדק ב-V4 במקור ב-T31.

T12 • גור אריה ודברי דוד: למה לסגור את המקום?

גור אריה שואל על צורך הסגירה ומצרף אליו את הצורך בתרדמה: "אלא על כרחך כדי שלא תתבזה עליו".³⁶ לפיכך גם סגירת "בשר הגומא" מונעת מראה שממנו תתבזה אשתו. כך הוא מבאר מדוע רש"י מפרש תחילה את הסגירה ואחר כך את השינה. לשון "על כרחך" הושבה ב-V2; אין לטשטש את תוקף טענתו בתוך מהלכו.

בסוף דבריו הוא מציין שגם לשיטת פרצוף אין צורך להניח שנותרה גומא: הסגירה יכולה להיות במקום החתך. גם הבחנה זו נחוצה; אין להציגו כאילו הוכיח שבכל תיאור אנטומי נשאר אותו חלל. דברי דוד מבאר אף הוא את הסגירה כמניעת מיאוס, אך מציג את הדיוק במהלך משלו.³⁷

"בשר הגומא" אינו צלקת שהחלימה. בדוח Claude הראשוני נכתב "צלקת פתוחה"; זה ניסוח לא מדויק למקום הפתוח, אך לא ראוי להרחיב את הביקורת כאילו נטען שכל צלקת מאוחרת מבזה. התיקון הוא להשאיר את מראה מקום הלקיחה שבמקור.

36. גור אריה, בראשית ב, כא, אות לט.

37. דברי דוד, בראשית ב, כא, ד"ה ויסגור.

יריעות שלמה מציע ששני פרצופים שלמים היו מחוברים במקצת, והסגירה היתה במקום החתך בלבד.³⁸ זה מסלול נוסף בביאור המבנה הגופני והסגירה. אין בו כשלעצמו מנגנון חדש למעבר מן המראה אל החן.

דברי דוד מדייק גם **מדוע הכתוב מודיע** על הסגירה, ולא רק מדוע הגוף זקוק לה. אין לאחד את שאלתו עם שאלת גור אריה. כך גם אין להסיק שכל סגירת חתך חסרת תכלית גופנית אלמלא ביזוי; טענתו נוגעת לתפקיד הפרט בפירוש הפסוק.

T13 • כאב, פחד, והאשה המובאת בחביבות

הרד"ק מפרש בפשט שהתרדמה מונעת כאב, משום שאין צורך במופת במקום שאפשר להשיג את התכלית בשינה.³⁹ הוא מביא גם את טעם החכמים: אילו נלקחה "מדעתו והוא ער" היתה מאוסה; כשמובאת "שלא מדעתו" היא חביבה. אין להמיר בשקט את המילים "מדעתו" ב"ראה" כאילו זה ציטוט. עוד יש לדייק: אצל הרד"ק "ויישן" מוסבר כשנת מנוחה לאחר הלקיחה. זה אינו אותו פירוק של רצף הפסוק שבכל שאר המפרשים.

אברבנאל מעמיד יחד מניעת ביזוי בראותו את התהוותה "מתבוססת בדמיה", מניעת כאב ושמחה פתאומית כמוצא מציאה טובה.⁴⁰ הוא מוסיף שאדם חשב תחילה שהובאה מצד אחר, ואחר כך הכיר את קרבתה. זו תמיכה מסוימת להבחנה בין אופן המפגש ובין הידיעה המאוחרת. אין אצלו שלילה כללית של טעם הכאב.

הספורנו אומר "שלא יפחד ולא יצטער";⁴¹ חזקוני מייחס את השינה לחמלה על כאבו,⁴² והמלבי"ם למניעת כאב הפירוק.⁴³ דברי חזקוני נקראו ישירות בבדיקת V2, ותוקן אז החוסר ב-V1.

טעם הכאב מצוי כבר בפרקי דרבי אליעזר יב, ז: הקב"ה חס שלא להכאיבו והפיל עליו תרדמה.⁴⁴ הוא מובא בשם ר' אליעזר גם בבראשית רבתי. לכן אין לכנותו "פשט מאוחר" בלבד. עם זאת, קיום שתי מסורות אינו מוכיח לבדו

38. יריעות שלמה, בראשית ב, כא.

39. רד"ק, בראשית ב, כא.

40. אברבנאל, בראשית ב, כא-כב.

41. ספורנו, בראשית ב, כא.

42. חזקוני, בראשית ב, כא.

43. מלבי"ם, בראשית ב, כא-כב.

44. פרקי דרבי אליעזר יב, ז.

שרש"י שקל את שתיהן במכוון ודחה אחת; לשם טענת בחירה כזאת נדרש בירור נוסף.

רס"ג מוסיף כוח אלוהי והתעלפות עם מניעת כאב. הוא גם מתמודד עם טענת הגניבה: הדבר נועד לשלמות אדם ולטובתו. אין זו אותה תשובה של משל הבשר, ואין לראות בה בירור היסטורי של בחירת רש"י. ההפניה לעקידה, שנשארה בתיווך ב-V3, אומתה ב-V4 ישירות ב-T31. דיון זה אינו הדרכה רפואית.

T31 • עקידת יצחק: חסרון מורגש ומציאה פתאומית

באר בשדה מייחס לעקידה את טעם השמחה. **שער ח**, ביאור בראשית ב, כא–כג, נקרא ב-V4 בעמ' 192–193 של מהדורת דעת; ב-V5 נקרא גם ההקשר בעמ' 191. זו מהדורה מעוצבת על פי דפוס לבוב תרכ"ח, ולא צילום הדפוס המקורי.⁴⁵

ר' יצחק עראמה פותח בהכרה בחסרון העזר, וממשיך: "אחר שבא לכלל הכרה זו מיד" באה התרדמה. הוא מביא את טעם חז"ל, שהשינה תמנע ביזוי בראיית ההתהוות, ובתעתיק מופיעה הפניה לסנהדרין לט. אחריו האפשרות "שהרדימו כדי שלא יכאב עליו בשרו בפרק חבוריו". אין כאן ייחוס של סימון ההפניה המדויק למחבר בלי בדיקת הדפוס.

אחר כך הוא מעדיף: "והנכון שעשה כן כדי שתבא לו בהסח הדעת כעניין מציאה פתאומית וישמח בה מאד". השמחה מתחזקת מהפתעת המציאה ומכך שהחסרון הורגש קודם: "ושני העניינים יחד מרבים השמחה בלב המוצא, וזהו עיקר ושורש שמחת חתנים". "והנכון" מציג טעם מועדף; אינו דחייה מפורשת של שני הקודמים, ואינו צירוף מוכח של כולם למנגנון אחד.

לפי הטעם הזה, השינה משתלבת במעבר מחסרון שכבר הוכר למציאת העזר. ההבאה היא "כדי שיראה ויכיר וישמח במוצאו העזר שבקש". גם רש"י, ברצף פסוקים כ–כא, קושר "ולי אין בן זוג" ל"מיד ויפל".⁴⁶ זה עוגן משותף לחסרון הקודם; טעם ההפתעה עצמו אינו נאמר בדיבור רש"י הנחקר.

בעקידה בריאתם זה מזה מחזקת קרבה ואהבה. הנוסח בעמ' 193 הוא "כי כפי התייחדם והתדמותם תתחזק האהבה והחברה ביניהם". בדוח R4 Dot הוצע הציטוט "היחודם והתמדתם", ונבנה עליו חיזוק האהבה מתוך התמשכות בזמן.

45. עקידת יצחק שער ח, בראשית ב, כא–כג; מהדורת דעת עמ' 192–193.

46. רש"י, בראשית ב, כ; כה.

הציטוט אינו תואם למהדורה שנבדקה, ולכן ההיסק המסוים הזה לא אומץ. בעמ' 191 מופיע עקרון השווי והדמיון; ההכרה במוצא בשעת המפגש משתלבת במהלך השמחה.

מכאן שאין אצלו ניגוד בין ידיעת הקרבה לבין שמחת המציאה. זו גם סיבה שלא לצרף את טעם העקידה לחלופת העלמת הידיעה בבאר בשדה, שבה הידיעה עלולה להפחית חביבות. באר בשדה משתמש בטעם המציאה בחלוקה משלו בין תיאורי הגוף; אין להניח שחלוקתו כתובה בעקידה.

הטעם המועדף פועל גם בלי רתיעה, ולכן אינו מסביר מדוע מראה ההתהוות יגבר על החיבה. הוא גם אינו מוכיח שכוונת רש"י היא הפתעה, או שרושם ראשון קובע את כל היחס העתידי. הוא מוכיח שיש פירוש אחר לפסוק, אך אינו מפריך מעצמו הכרח שמפרש מסוים מבסס בתוך שיטת רש"י. הביאור החיובי של ההבאה התחזק; שאלת המיאוס אינה נפתרת מכוחו.

T14 • באר מים חיים ויפה תואר: תכלית השינה אינה מוסכמת

באר מים חיים מקשה מדוע נצרכת תרדמה, ומדוע לא יינתן לחוה חן למרות המראה.⁴⁷ הוא משיב באמצעות חלוקה: עצם התרדמה מראה למלאכים שאדם איננו אלוה; הלקיחה נעשית בזמן שכבר ישן כדי שלא תתבזה. הוא מצרף את הדיבור "ויישן ויקח" ואת האתנחתא. שני הסעיפים היו מאומתים בתשתית V1-V2; R2 הוסיף גם קריאה בסריקה אצל Grok Bot. אין כאן שאלה שהמחבר השאיר בלי תשובה.

באר מים חיים משיב לשתי שאלות נבדלות: למה נוצר מצב השינה, ולמה נלקחה הצלע דווקא בזמן זה. על התזמון הוא אומר "לטעם כל דהוא שלא תתבזה מאחר שבלא זה היה ישן לקח אז הצלע". טעם המספיק לעיתוי הלקיחה אינו חייב להספיק לעצם התרדמה. לכן הוא אינו משאיר את הפסוק בקושיה, ואינו מוכיח שהמיאוס לבדו חייב את השינה. שגיאת טבלת V2, שהציגה אותו כמשאיר קושיה בלי תשובה, נשמרת בתיעוד ותוקנה בגוף.

בסוטה מז ע"א נאמר "חן אשה על בעלה"; רש"י מפרש: "תמיד על בעלה ואפי' היא מכווערת נושאת חן בעיניו". המילה "תמיד" נשמטה מציטוטים מקוצרים והושבה. אין מכאן שהחן מתחיל רק לאחר ההבאה, או שאינו עשוי להשתנות. הוא כן מחזק את קושיית יכולת נתינת החן. עץ יוסף על היילוד מראה שחן

47. באר מים חיים, בראשית ב, כא, א-ב.

הניתן מאת ה' יכול להתפרש כחוק טבע, ולא דווקא כמופת נוסף. (סוטה מז ע"א ורש"י, חן האשה)

יפה תואר המקוצר, בראשית רבה יז, ד, אומר שהתרדמה לצורך הלקיחה וחולק על דרשת המלאכים. התעתיק נקרא בבדיקת V3; רשומת S48 שודרגה אז. Grok Bot ו־Grok כבר הצביעו עליו ב־R1, ואין לייחס את התרומה רק לאחד מהם. זה דיבור אחר מן הדיון המלא על המטרונה.

בטעם הכאב יש מחלוקת ממשית. יפה תואר המלא דוחה את הצורך בו: ביד ה' להפריד בלי כאב, ואף אדם יכול להיעזר בסם. באר מים חיים מקשה אף הוא. **באר בשדה אינו נמנה עמם:** הוא מקיים את טעם הצער אפילו בזנב. הצגתו ההפוכה ב־V3 היתה טעות עובדתית שנכנסה מדוח R2 Grok Bot. לצד הרד"ק, משכיל לדוד והרד"ל יש אפוא להביא גם אותו, תוך שמירת מחלוקתו על מידת הצער. אין לאחד את כל הטענות לאותה הנמקה.

Claude מציע שמניעת המראה היא עצמה אופן נתינת החן, ולא מתחרה בה. זו אפשרות מסבירה לבחירת דרך ההבאה; היא אינה מוכיחה שלא ניתן לתת חן בדרך אחרת, ואינה תשובתו המפורשת של באר מים חיים. גם העתקת "אין נס ללא צורך" אל החן נשארת בלתי מבוססת כל עוד לא הוכח שחן כזה הוא נס.

T20 • מה רש"י מיישב בפשוטו של מקרא?

הדיבור "ויישן ויקח" מחבר את השינה לאופן הלקיחה. אגרא דכלה בחידושי רש"י שואל "למה בשינה, ולמה לא לקחה בפרהסיא".⁴⁸ רצף רש"י ב, כ מחבר את החסרון בעזר להפלת התרדמה; אחריו בנייה, הבאה והכרת הקרבה. אלה נתונים פרשניים, לא הוכחה לבדם לתורת רושם ראשון. (רש"י, בראשית ב, כ; כה)

מפרש	השאלה והנימוק	כוח הטענה בתוך שיטתו
מזרחי	חתיכת בשר מתאימה לזנב; מכאן הסדר	הצעה המסומנת "ושמא"
נחלת יעקב בשפתי חכמים	חיתוך קודם תיקון והקשר לזנב	פירוש הסוגיה בתיווך; לא כל דיבורי החיבור קול אחד
משכיל לדוד	בזנב פחות צער; בפרצוף כאב רב	טעם ממוקד לבחירת המיאוס בזנב

48. אגרא דכלה, חידושי רש"י, בראשית ב, כא.

מפרש	השאלה והנימוק	כוח הטענה בתוך שיטתו
לבוש האורה	אחרי צלע כצד יש לבאר את מקום החתך	מאפשר מיאוס גם בפרצוף; חלוקה אחרת
גור אריה	השינה והסגירה מונעות את מראה מקום הלקיחה	"על כרחך" בתוך מהלכו
דברי דוד	מדוע הכתוב מודיע על הסגירה	ראיה מן השינה לתפקיד הסגירה
יריעות שלמה	מקום חיבור שני הפרצופים טעון סגירה	ביאור מקום, לא מנגנון של חן
באר מים חיים	עצם התרדמה מול עיתוי הלקיחה	המיאוס אינו מספיק לבדו לשינה
באר בשדה	שלוש שיטות גוף; פשט צלע ורצף רש"י; בפרצוף הידיעה בלתי נמנעת; דחיית ראיית נחלת יעקב	מסביר את הצורך בטעם הראייה בפרצוף; אינו מבטל כאב, המתקיים אפילו בזנב; החלופות מוגבלות לשיטותיהן
רס"ג	שלמות האדם וטובתו עונות לטענת הגניבה; השינה מונעת כאב	מהלך עצמאי; הצלע ידועה מראש ואין הסתרת מוצא ראשונית
עקידת יצחק	חסרון שכבר הורגש ומציאה פתאומית מגבירים שמחת ההבאה	טעם שהוא מעדיף אחרי ביזוי ואפשרות כאב; לא הוכחה לכוונת רש"י או לצירוף כל הטעמים

לקח טוב ב, כב מתאר קישוט ותיקון והבאה כדרך השושבינים. אגרא דכלה, בראשית שצב, מצרף במפורש את משל סנהדרין ל"ויביאה" מחדש בלי שראה את הצלע. זה גשר חדש ומשמעותי בין ההסתרה לבין ההבאה. הוא מסומן אצלו כרמז אפשרי, ולכן אין להציגו כהוכחת פשט רש"י. (לקח טוב, בראשית ב, כא-כג)

התשובה החיובית לדרישת הפשט היא שלטעם יש תפקיד ברצף: הלקיחה נעשית בזמן שאדם אינו רואה את מצב ההפרדה, והוא מקבל את האשה אחרי בניינה; לפי חלק מהמפרשים הסגירה משלימה זאת. גם טעם הכאב אינו מסביר באותה צורה את הקשר בין מראה, סגירה והבאה. עם זאת, עצם הצעת טעם נוסף אינה הוכחה שרש"י דחה כאב, והטענה שאין לסגירה תפקיד אחר חזקה מן הראיות.

ל"בן חמש למקרא" אפשר להסביר את ההבדל בין ידיעת מוצא לבין המראה שבו פוגשים אדם; אין צורך בתזת בעלות או במוחין כדי לקרוא את המשפט. אך דרישת הפשט אינה מתירה להניח מראש שכל פרט רגשי הוכח. השאלה מדוע

המראה הזה פוגע בחן נשארת לבחינה לפי השיטות, ולא נעלמת מכוח הכותרת "פשט".

T21 • מהו ההכרח, ועל מי הוא נאמר?

המקורות מתארים את אדם בסיפור היצירה. אין הכרח לקרוא אותם כטענה שכל אדם בכל זמן יגיב כך; הדוגמה של מי שאינו נרתע מדם אינה לבדה סתירה לטעם רש"י. עם זאת, שונות בין אנשים אינה מספקת תשובה לשאלה למה זהו ההסבר הנצרך דווקא כאן.

"על כרחך" של גור אריה הוא חלק מטיעונו על התרדמה והסגירה. אצל משכיל לדוד יש הכרח פרשני מסוים: צער מועט יחסית בשיטת זנב אינו ממלא את תפקידו של טעם המיאוס. אלה טיעונים שיש להציג ולבחון, ולא להחליפם באמירה כללית שהפסוק "יכול להתפרש כך".

לשון "שלא" היא תכלית מניעה. היא אינה קובעת לבדה אם מדובר בסכנה אפשרית, בתוצאה ודאית או באופן המתאים של ההבאה. המחקר אינו מרכך את קביעת המקור לחשש בלבד כדי להימלט מן הקושיה. כשנאמר כאן "עלול", הוא מתאר את גבול ההכללה שלנו מן הסיפור, לא שינוי נוסח רש"י.

שלוש דרגות אינן מתחלפות: אפשרות שאינה סותרת את הכתוב; יישוב הנשען על לשון והקשר; וטענה שהטעם מוכרח ושולל חלופות. גם כאשר גור אריה כותב "על כרחך", יש להביא את טיעונו במלוא כוחו ולצדו את המפרשים שחולקים על ההנחות. באר מים חיים מחייב להפריד בין הכרח לשינה לבין תועלת בתזמון הלקיחה.

ה. האם הביזוי מתאים למצב שלפני החטא?

עד כאן נבחן היחס אל חוה. השאלה על אדם שלפני החטא מחייבת דיוק נוסף: בושא בגוף, הכרת הצניעות ופגיעה בחביבות אינן מילים נרדפות. הבירור להלן בוחן את הקושי לפי הפירושים הנוגעים לו, בלי לפתור אותו באמצעות הגדרה כללית של טבע האדם.

T23 • לפני החטא: בושא, צניעות וכן אינם דבר אחד

אם אדם וחוה לא התביישו בגופם לפני החטא, האם אפשר לייחס לאדם דחייה ממראה הגוף בשעת היצירה? זו שאלה נפרדת מקושיית הלידה. אין לזהות

מראש היעדר בושט עירום עם היעדר כל יחס של נוי וחביבות; ההבחנה תיבחן בכל מפרש בתוך שיטתו.

רש"י ב, כה תולה את אי-הבושה בכך שלא הכירו דרך צניעות קודם האכילה מן העץ. אין לזהות מראש את "ותתבזה עליו" עם בושט עירום או עם בושט מוסרית. מצד שני, אין די במתן שמות שונים כדי להוכיח שכל רתיעה שאנו מכירים היתה שייכת באדם לפני החטא.

הלבוש על פסוק כה מחדד שלא חסרה להם כל ידיעה של צניעות ומוסר; ⁴⁹ בהיעדר יצר הרע לא היה צורך בהסתרת אותן פעולות גוף. בפירושו לפסוק כג הוא אף מדבר על דבר מאוס במושכל ראשון, ובאותו זמן מפרש את הזיווג המתואר כבחירה שכלית ולא כמעשה. זו תשתית להפרדת התחומים בתוך מפרש רש"י עצמו, אף שאינו מצמיד כאן במפורש את שני הדיבורים על השינה והעירום.

Claude הוסיף את רש"י ד, א, המעמיד הריון ולידה קודם החטא. ⁵⁰ המקור אומת ומונע את התשובה הפשוטה שכל עניין הזיווג והלידה שייך רק לאחר החטא. אבל קיום לידה אינו ראיה ישירה למנגנון מיאוס חזותי. גם "לא נתקררה דעתו" אינו הוכחה עצמאית לחוויה חושית: משכיל לדוד על ב, כג מפרש את המאמר, בעקבות הרמ"ע, בעניין קריאת השמות ושולל הבנה כפשוטה. ⁵¹ בראשית רבה יז, ו משתמש בנוי וב"שלא יהא מתבזה כבהמה" בסיפור יצירת הגוף. הדבר מחזק שהלשון אינה מוגבלת לבושט עירום שלאחר החטא; הוא אינו מוכיח לבדו את תחושתו המסוימת של אדם.

מורה נבוכים א, ב ומזרחי על ב, כה מוסיפים הבחנות בין אמת ושקר לבין נאה ומגונה. זו השוואה פילוסופית שיש לקרוא בשיטתה, ולא פתרון המועתק אל רש"י. בתיק נשמרה קריאה בתרגום מקבילי; נוסח אבן תיבון לא אומת ב-V2; בהמשך מובחנת קריאת Claude ב-R2. המסקנה ב-Q3 היא שאין סתירה פשוטה מוכחת, אך לא נמצא פירוש המשלב במפורש את כל רכיבי קושיית הביזוי לפני החטא.

מתנות כהונה מפרש את הביזוי בבראשית רבה יז, ו בחשיפת נקב בית הרעי. ⁵² זהו מושא אחר מן יצירת חוה; אין להשתמש בו כדי לעקוף את טענת השואל

49. לבוש האורה, בראשית ב, כג; כה.

50. רש"י, בראשית ד, א.

51. משכיל לדוד, בראשית ב, כג.

52. מתנות כהונה, בראשית רבה יז, ו.

שיצירת חיים אינה הפרשות. הוא מועיל להגבלת הטענה שכל ביזוי נולד אחרי החטא, ולא כהסבר ישיר למיאוס מחוה.

אברבנאל בפסוק כד מציע גם שהאחדות והאהבה עשו אותם כבשר אחד, ולכן לא התביישו זה מזה כשם שאדם אינו בוש מעצמו. בהמשך הוא נותן ביאורים נוספים. זהו צירוף מפורש של גוף, אהבה והעדר בושה, אך אין לייבאו לרש"י כאילו זו מסגרתו שלו. (אברבנאל, בראשית ב, כד, כולל ולא יתבוששו)

לפי ביקורת Dot, אין צורך למצוא משפט שמצרף את כל דיבורי הלבוש כדי לקבל יישוב מבוסס בתוך שיטתו: היעדר בושת עירום אינו שולל כל יחס של נוי ומיאוס. ההכרעה הזאת מתקבלת, בלי להפוך אותה להסבר מלא לתגובת אדם ליצירת חוה.

דברי דוד ב, כג חולק על צמצום המאמר לבחינה שכלית בלבד, ומתאר שהבריות היו נאות ואחר כך נמאסו.⁵³ תעתיקו נבדק ב-V3; סביבתו כוללת שיבושי OCR, ולא אומתה סריקת דפוס. הוא מונע להפוך את משכיל לדוד והלבוש לפירוש מוסכם של "לא נתקררה דעתו".

Claude קרא ב-R2 גם את תרגום אבן תיבון למורה נבוכים; זו קריאת המבקר, לא בדיקה עצמאית של העורך ב-V3. המתח בין נאה ומגונה בפסוק כה לבין ביזוי בפסוק כא טעון דיון בתוך שיטת המזרחי, ואינו מוכרע באמצעות העתקת הבחנות של מפרש אחר.

ו. איזה ביאור אפשר לבנות, ובמה לבחון אותו?

עתה אפשר לחבר את התוצאות, בתנאי שנדע מה שייך למקור ומה שייך לצירוף שלנו. נבנה את ההסבר מן התוצאה המפורשת אל תפקיד השינה, ואחר כך נעמיד מולו את הלידה, החיבה, הידיעה ושיטות הגוף. מבחן נגד אינו מוחק בהכרח את ההסבר; לעיתים הוא מראה היכן עליו להצטמצם.

T22 • אופן הקבלה והמשך השפעת המראה: מה מבוסס ומה עדיין סברה?

הביאור בקצרה: השינה משמשת את אופן הקבלה. היא מונעת ראייה שהיתה משאירה ריחוק דעת גם אחרי שהגוף הושלם, ומאפשרת להביא את חוה בחביבות. זה היסק מוגדר, המצרף מקורות שונים, ולא דברי מפרש אחד. להלן

53. דברי דוד, בראשית ב, כג.

יופרדו מה שמפורש במקורות, המשתנים שאין לאחד, הדרך שבה הרכיבים מתחברים, ההיסק עצמו, והסברה והשאלות שנותרו פתוחות.

הביאור שהתחזק אינו מסתפק בזיהוי דם או חתך. רש"י בסנהדרין ויפה תואר מתארים מראה קודם המשפיע גם אחרי התיקון. זו תוצאה מפורשת במקורות, ולא השערת העורך. השינה מונעת את הראייה הזאת; לפי שיטת הפרצוף בבאר בשדה, ידיעת המוצא נשארת. גבול ההכללה שלנו אינו מבטל את תיאור המקור. (סנהדרין לט ע"א ורש"י שם) (יפה תואר, בראשית רבה יז, סריקת HebrewBooks 42241, עמ' 240 PDF) (באר בשדה, בראשית ב, כא: ויסגור; ויישן ויקח)

מפורש במקורות: רש"י בסנהדרין אומר "מתוך שראה אותה בגנותה נמאסת עליו" ו"קודם גמר תקונה". יפה תואר אומר שהדחייה נותרה לאחר שנתקנה ונתקשטה. רד"ק מתאר הבאה שלא מדעתו כחביבה; אברבנאל והעקידה מסבירים שמחת מציאה; לקח טוב מתאר תיקון והבאה. אדר"נ ב, ח, קושר ראיית תינוקת מלאה דם לקושי לשאת אותה, ומנמק "שלבנו גס בה". אין מקור יחיד שאומר את כל הסינתזה בלשונה. (רד"ק, בראשית ב, כא) (אברבנאל, בראשית ב, כא-כב) (לקח טוב, בראשית ב, כא-כג) (עקידת יצחק שער ח, בראשית ב, כא-כג; מהדורת דעת עמ' 192-193) (אבות דרבי נתן נוסחא ב, פרק ח; מהדורת שכטר, וינה תרמ"ז, עמ' 23-24)

המשך ההשפעה — מפורש ביפה תואר; הזיכרון ביאור אפשרי: התיקון מסלק את החסרון הגופני, אך לפי יפה תואר אינו מסלק מאליו את ריחוק הדעת שנוצר בראייה. זו תשובה לקשר בין מצב שכבר חלף לבין קבלת האשה השלמה. לא נאמר במפורש שאדם שב ונזכר בתמונה בכל פעם; זיכרון כזה הוא ביאור אפשרי, לא המנגנון היחיד שהמקור מחייב.

מוצא, ידיעה ומודעות אינם אותו משתנה. הרמב"ן והנצי"ב תולים אהבה במוצא; העקידה מתאר גם הכרה בו בשעת ההבאה. בבאר בשדה, לעומת זאת, חלופה אחת חוששת מידיעה הממעטת חביבות, ובפרצוף הוא מנמק במפורש מדוע מניעת הידיעה אינה זמינה ונצרך טעם הראייה. הרד"ק מדבר בשם חז"ל על "מדעתו והוא ער" מול "שלא מדעתו"; אין להמיר מודעות למעשה בראייה כאילו זו לשונו.

ידיעה כללית וראיית ההתהוות — אפשרות פרשנית מוגבלת: Claude מציע, בעקבות יפה תואר, שידיעת אדם על הבריאה הראשונה לא מנעה את קבלת

השנייה שנבראה במטמוניות. זה תומך באפשרות להבחין בין ידיעה כללית לבין ראיית ההתהוות של מי שמתקבלת כעת. עם זאת, המקור אינו מפרט מה ידע אדם על כל שלבי הבריאה השנייה, ואינו אומר במפורש שהדחייה מוגבלת ל"אותו חפץ" ואינה יכולה לעבור. גם זהות שתי היצירות מפורשת בדרכים שונות, ורש"י בחומש אינו מספר כאן על שתיהן. לכן היסק זה מתקבל כאפשרות פרשנית מוגבלת; לא כחוק שהידיעה לעולם אינה מעבירה רתיעה. (יפה תואר, בראשית רבה יז, סריקת HebrewBooks 42241, עמ' 240 PDF) (בראשית רבה, מהדורת תיאודור-אלבק, עמ' 158, 163–164)

שני מסלולים שיש לשמור מובחנים: בראשון, המראה בגנות ובניווט משאיר דחייה גם אחרי התיקון; זה מפורש ברש"י בסנהדרין וביפה תואר, ובאר בשדה קובע מיאוס בפרצוף מכוח דם ורירין. בשני, רגילות ותולדות היכרות קשורות בחוסר חביבות; לכך תורמים אדר"נ, המטרונה, חלופת העלמת הידיעה בבאר בשדה ונדה. אלה אינם שני חוקים אחידים: כל מקור מדבר במקרה ובנימוק שלו. אין להניח שהם זהים, ואין ראייה שאין ביניהם שום חפיפה.

עדות לשוניית למסלול השני — נדה: רש"י מפרש "קץ בה — מאוסה עליו ... כדי שלא יהא רגיל בה ותתחבב עליו". מכאן ש"מאוסה" אינה חייבת לתאר גועל ממצב הגוף הנוכחי. אבל אין להסיק מלשון זו לבדה שבסנהדרין המנגנון הוא אבדן החידוש: שם נאמר במפורש שהרואה ראה אותה "בגנותה". ההקבלה מרחיבה את הבנת המילה, ואינה מחליפה את ההקשר. (נדה לא ע"ב: ר' דוסתאי — בעל אבדה; ר' מאיר — חביבות מתחדשת)

כיצד הרכיבים מתחברים: הרכיבים עונים על שאלות שונות מאלו שהוצבו ב-T2. המסלול הראשון, המפורש בסנהדרין וביפה תואר, עונה על פעולת המראה: כיצד מצב שכבר חלף משפיע על קבלת האשה השלמה. ההבחנה בין ידיעה לראייה, המפורשת בבאר בשדה בשיטת הפרצוף, עונה על הקושי שאדם יודע "עצם מעצמי" גם אחרי השינה: לפי שיטה זו נמנעת הראייה, לא הידיעה. המסלול השני, ובו אדר"נ הקושר מראה תינוקת לקושי להינשא לה, עונה על קושיית הלידה: חיבה ליילוד אינה בהכרח רצון זוגי. ההבאה החביבה, אצל הרד"ק, אברבנאל, העקידה ולקח טוב, מוסיפה את הצד החיובי של אופן הקבלה, ומשתלבת ברצף הפסוקים שב-T20. כל רכיב נשען על מקור אחר, ולעיתים על שיטת גוף מסוימת; לכן צירופם מסומן להלן כהיסק, ולא כדברי מפרש אחד.

היסק מוגדר: מניעת הראייה וההבאה החביבה מבארות יחד את תפקיד השינה באופן הקבלה. ההבחנה בין חיבת יילוד לרצון זוגי התחזקה במקור ישיר מאדר"נ; לכן ההשוואה ללידה אינה הפרכה פשוטה. עם זאת, חיבת היילוד באה מויקרא רבה ומעץ יוסף, לא מאותה יחידה באדר"נ, ואין ראייה שהמראה עצמו מוליד את החיבה. החלוקה עצמה מפורשת בבאר בשדה: בפרצוף ידיעה הכרחית מול ראייה שאפשר למנוע; בצלע ובזנב חלופה של הסתרה לשעה. צירופה לתיאור השפעת המראה הוא ההיסק שלנו, לא תוספת שהמפרש ניסח על משקל המראה מול החיבה. אין לייחס את הבחנת הידיעה והראייה ליפה תואר בלבד, ואין להכלילה לכל שיטה.

סברה שלא הוכחה: למפגש הראשון משקל מיוחד ומכריע. זו הצעת עיגון הדימוי של Claude, הנבדלת מעצם הישארות הרושם. סיפור גדילה ממושכת אינו מוכיח ראשוניות; חלופת מציאה מסבירה שמחה בלי לקבוע חוק לכל העתיד. גם חלון רגישות המסתיים בנישואין לא הוכח. נדה מתאר שינוי חביבות בתוך הקשר, וסוטה אינה מתארכת את תחילת החן. חזרות Grok Bot מן החלון הקשיח ומן הסכנה שלפני הקשר בלבד נשמרות. (סוטה מזו ע"א ורש"י, חן האשה)

גבולות נוספים — הנצי"ב וקידושין: החידוד בנצי"ב מונע להעמיד את תחילת הביאה כתנאי לכל אהבה: הוא מתאר אהבה עוד לפני. אין בכך תיארוך האהבה לשעת ההתהוות, שכבר קדמה לפסוק כג, ואין זו ראייה שהאהבה לבדה חייבת לבטל רתיעה. כמו כן, הבחנה מוצעת בין הסתרת מצב חולף בסנהדרין לבין ראיית תכונה קבועה בקידושין היא סברה בלבד; לא נמצא מקור המצמיד כך את שתי הסוגיות.

מה נותר: אין עוד לומר שחסר כל מקור המחבר מראה תינוקת לרצון זוגי. יש מקור ונימוק, והם מקדמים את הבירור. נותרו שלוש שאלות מוגדרות. **התחולה:** האם מה שאדר"נ מתאר בתינוקת, "שלבנו גס בה", הוא המנגנון שרש"י בסנהדרין מתאר בלשון "בגנותה" ו"קודם גמר תקונה" (T17; השורה הראשונה ב-T29). **המשקל:** מה כוחם של המראה והרגילות לצד החיבה והפליאה אצל אדם, לפי כל אחת משיטות הגוף. **הראשוניות:** האם למפגש הראשון משקל מכריע. זו נשאת סברה שלא הוכחה, כאמור לעיל. פליאה, רתיעה וחיבה יכולות להתקיים יחד. הביאור מזהה את המכשול שהשינה מסלקת ואת ההבאה המיטיבה; הוא אינו מוכיח שזו הדרך האלוהית היחידה לשמור חן, ואינו מיישב מראש את כל שיטות הגוף.

להמשך: מבחני הנגד בטבלה הבאה (T29) בודקים את הביאור מול הקושיות העיקריות; ההכרעה המדורגת מסוכמת ב-T26.

T29 • מבחני נגד לביאור המשולב

מבחן	מה נתברר	הגבול או השאלה שנותרה
תינוקת מלאה דם — אדר"נ ב, ח	מגביל את ההשוואה: מקור מפורש הקושר את המראה לרצון להינשא; "שלבנו גם בה" אומת בדפוס	חיבת היילוד אינה נאמרת שם; הזיקה למנגנון המיאוס ברש"י עדיין דורשת ביאור
מוצא כסיבת אהבה	מגביל הכללה: הרמב"ן והנצי"ב תולים בו אהבה; בנצי"ב גם לפני ביאה ודבקות	אין תיארוך לשעת החיתוך, ואין הכרעה במשקל הרתיעה
ידיעת המוצא	מחלוקת בין שיטות: בעקידה הכרה בשעת ההבאה משתלבת בשמחה; בבאר בשדה חלופה החוששת ממנה	אין הסכמה שכל ידיעה מקרבת; יש להבדיל מעובדת המוצא
ידיעה וראייה בבריאה השנייה	היסק מוגבל: יפה תואר מתאר הבאה נסתרת אחרי דחיית הראשונה	לא מפורטת כל ידיעת אדם; העדר העברת הרתיעה הוא היסק מוגבל
הלידה לפי תיאור הגוף	תלוי בשיטת הגוף: חתיכה חסרת צורה אינה תינוק שלם; דם ורירין מתוארים בשני המקרים האחרים	דמיון לשוני אינו זהות חזותית מלאה; אין להעביר תירוץ משיטה לשיטה
היילוד ברירין ודם	מגביל דם לבדו: חיבה קיימת למרות המראה; "הכל" רחב מן ההורים	עץ יוסף מסביר חיבה שבטבע; מה מקביל לה בחוה?
פרצוף שלם	שיטות שונות: הלבוש מדבר בחתך; באר בשדה בדם ורירין	שני נימוקים, בלי הוכחה שעצם הצורה מכריעה
המטרונה ו"כאחותו"	מסלול היכרות אחר: ההקשר במדרש מחבר היכרות לשאלת ההסתרה	אין משפט המזהה צפייה ביצירה עם יחס אחות
"בחלום"	אינו מפריך: יש פירוש שפירושו בריאה בזמן שינה	אין עדות שראה בחלום את החיתוך; אין לבנות עליה הפרכה
חן מאת ה'	מגביל נחיצות: באר מים חיים משיב בחלוקת תכליות השינה והלקיחה	אין מכאן הוכחה שטעם המיאוס לבדו חייב שינה
חן אחרי הנישואין	מגביל חלון קשיח: נדה מתאר הרגל וחידוש חביבות	מגביל חלון קשיח של פגיעות רק בתחילת הקשר
צלע וידיעה מיידית	שיטה אחרת: רס"ג מתאר הכרה מיד כשאדם הקיץ	אין להעתיק הסתרת ידיעה לכל שיטת צלע
"אין אנו צריכין"	דוחה קריאה שגויה: שלילת נחיצות הטעם, לא אפשרות המיאוס	אין לייחס לבאר בשדה "אין מיאוס בזנב"

מבחן	מה נתברר	הגבול או השאלה שנוותר
אבדה ומוצא	מגביל הכללה: ר' דוסתאי מתאר פנייה אל האשה מכוח המוצא	מוצא כסיבת קשר אינו בהכרח ידיעה מודעת על מוצא
מציאה בעקידה	מחזק הבאה: הפתעה והרגשת חסרון קודמת מרבית שמחה	אין הוכחת ראשוניות קבועה או סילוק הביזוי
חילופי נוסח ביז, ז	גבול נוסח: "רירים ודם" כבר בעד ל; נוספה "מליאה". ביח, ד אין משמיט רשום באפרט	כג ורבתי מד קצרים; כד כולל דם. לא קולציה עצמאית ולא הסבר חדש למשקל

המבחנים אינם ניסוי פסיכולוגי באדם הראשון. הם מונעים הרחבה שאינה כתובה, ומבררים מה כל שיטה עצמה מניחה. מקור חדש יוסיף לבירור רק אם נזהה איזו מן החוליות הוא מסביר.

ז. אילו כיוונים נשמרים מחוץ להוכחה?

כמה מן ההצעות פתחו אופקים רחבים יותר — תיאור יצירת הגוף, מושגים בקבלה ומקבילות נוספות. ערכן העיוני אינו פוטר מן הצורך להראות כיצד הן מסבירות את המילים "ותתבזה עליו". הן נשמרות כאן יחד עם הסיבה שלא שולבו כראיה לביאור רש"י.

T15 • הרלב"ג והסברים אחרים: שיטות שצריך להשאיר נפרדות

הרלב"ג בביאור המילות ובביאור הפרשה מתאר יצירת חתיכת בשר מכוסת קרום בצדו של אדם, בדמיון ליצירה ברחם.⁵⁴ היחידות הרלוונטיות נקראו בתשתית V2; היקפן מפורט בפנקס. בביאור המילות הוא מתנגד להכרח לפרש שנלקחה עצם מגופו, ובביאור הפרשה מתאר בניית איברים מן החתיכה. אברבנאל משיג על קריאתו.

לפיכך אין להשתמש בו כראיה לתמונה האנטומית של רש"י על חיתוך צלע. אפשר ללמוד שיש למפרש תיאור של יצירה הדומה להתהוות ברחם, אך זה איננו תירוץ שלו ל"ותתבזה". ב-V2 הוסר מעמדו כתשתית ישירה להסבר רש"י, ונשמרה שיטתו העצמאית והסיבה להוצאתה מן ההוכחה.

האלשיך, שקטע החיוניות שלו נקרא בתשתית V2, מסביר שהלקיחה אינה בשר מת ורק אחר כך נפיחת נשמה: מציאותה היתה כלולה באדם ונלקחה

54. רלב"ג, ביאור בראשית ב, כא.

בחיוניותה.⁵⁵ הוא קושר את הבריאה מן האדם לאחדות ולאהבה. זה תיאור אחר של מטרת היצירה, ואינו פירוש מפורש למיאוס. המלבי"ם מוסיף על טעם הכאב דרך מושכלת בחלוקת השכל העיוני והמעשי; גם היא אינה ממלאת את חוליית הביזוי.

באר בשדה אינו מחזיר את הרלב"ג לתשתית רש"י. ביאור "ויסגר" אצל הרלב"ג והיחס של חלק וכל באלשיך נשמרים כשיטות נפרדות. באלשיך לשון חשק החלק לכל מכוונת לחוה כלפי אדם; האחדות יכולה להיקשר גם לדבקות הדדית, אך אין להפוך את כיוון הציטוט עצמו.

T19 • נסירה ודורמיטא: בירור נפרד, בלי גשר מוכח לביזוי

שער הכוונות מתאר את התרדמה והנסירה בתוך תיקון הנוקבא ומעבר למבנה עצמאי.⁵⁶ הקטע הרלוונטי נקרא בתעתיק כבר ב-V1. ליקוטי תורה תבוא מב ע"ב נפתח בבדיקת V2 דרך הממשק הציבורי של ספריית ליובאוויטש; מעמד הקריאה המדויק מפורט בפנקס.

הכיוון של קבלת מוחין ושל היבנות שאינה באמצעות הזכר הוא מקור ממש למהלך על דרך הסוד. הוא אינו אומר שרש"י חושש שאדם יחשוב שהוא יוצר חוה, ואינו מבאר את "מאיסא" או את החיתוך הנראה. Claude עצמו חזר ב-R1 מן ההעברה שעשה מן הקבלה לפשט.

לכן הפרק הועבר מן ההשוואה ללידה אל ההרחבות. הרעיון נשמר עם מקורו וגבולותיו, ואינו משמש לסגירת שאלה בפשוטו של מקרא. במצב החומר הקיים אין מקור מגשר או טיעון מפורש הקושר אותו ללשון רש"י הנחקרת; דמיון במילים "עצמאות" ו"הפרדה" אינו מספיק.

נשמטה מ-V2 הצעה נפרדת של Claude, שאין לזהותה עם תזת מוצר שממנה חזר: ריחוק מסוים עשוי לשמור חביבות. Dot הבחין ב-R2 בין "היום הזה", ליקוטי תורה תבוא מא, ד-מב, א, לבין "ענין ראש השנה ויום הכפורים" מב, ב-ג.⁵⁷ בבדיקת שני הדיבורים מדווחת ביומנו; העורך אינו מציג אותה כקריאתו הישירה ב-V3. הרעיון נשמר כהשוואה חסידית מסויגת, בלי מקור הקושר אותו במפורש למיאוס מחיתוך.

55. אלשיך, בראשית ב.

56. שער הכוונות, דרושי ראש השנה, דרוש א.

57. ליקוטי תורה, תבוא, היום הזה, סעיף ב: מא, ד-מב, א.

גם "איש ואחותו" בשער הכוונות אינו כשלעצמו אותו יחס פסיכולוגי שבבראשית רבתי. דמיון לשוני אינו מנגנון מוכח. יפה תואר מז, א קושר חלק וקניין לעטרת הבעל;⁵⁸ זו הרחבה בדיון הכבוד, לא עדות שהצפייה ביצירה מבזה.

T25 • מהרש"א, מקבילות וחיפושים שלא הכריעו

מהרש"א בסנהדרין לט ע"א מסביר את טענת הקיסר: ההסתרה נראית לו ראייה לחובה, והמשל משיב שהאשה זכות.⁵⁹ אין לייחס למהרש"א עצמו שיפוט שחזה נחותה. משל הכסף והזהב עונה על ערך ההחלפה, ומשל הבשר על אופן ההסתרה; אין להפוך אותם לשתי ראיות זהות למנגנון הרושם.

רש"י "העין רואה והלב חומד" במדבר טו, לט מזכיר שראייה יכולה לקרב ולמשוך.⁶⁰ הוא אינו עוסק באדם לפני החטא ואינו מוכיח תגובה מסוימת כאן. מקורות קידושין, שבת ונדה נשמרו בתפקידיהם השונים; הדיון ההלכתי בנוכחות בלידה אינו ראייה למיאוס ואינו נפסק כאן למעשה. המחקרים הפסיכולוגיים שנזכרו בקלטים נשארו מועמדים שלא אומתו במקור.

צרור המור הושלם בעוגן הנכון, בראשית ב, יח; כשל החיפוש הקודם לא היה תוצאה שלילית. רש"י בסוטה ויפה תואר המקוצר הושלמו אף הם. באר בשדה עבר מיעד חיפוש למקור מרכזי. Grok Bot דיווח על יוסף דעת כנוסח בלבד ועל קריאה חלקית בעיון יעקב; העורך אינו מציג דיווח זה כקריאה ישירה שלו או כהוכחה שאין בהם עוד ביאור.

Q5 — הרבי: לא אותר בדוחות R2 ביאור מסוים לדיבור הנחקר. Dot קרא מדורי מפתחות מוגדרים ועמ' 2-4 בליקוטי שיחות לה; המועמד שם אינו ביאור ל"ותתבזה". Claude תיעד חיפוש וקריאה בחלק מכרכי תורת מנחם ובליקוטי שיחות ל-לט; כרכים א-כט, "ביאורים לפירוש רש"י" והמפתחות המודפסים לא מוצו. אלה היקפי הקריאה של המבקרים, ולא קריאה עצמאית של העורך בכל הכרכים. אין להסיק שאין שיחה. ביומני R2 נשמרו הכתובות וההיקפים; אין צורך לשחזר חיפוש ריק רק כדי להוסיף מספר בדיקות.

טיעון "שלושה חינות" מן העדר בן ברשימה היה כבר מסויג אצל Grok Bot כטיעון חלש מן השתיקה. תיקון ההוגנות מתקבל; הטיעון עצמו עדיין אינו מוכיח

58. יפה תואר המקוצר, בראשית רבה מז, א.

59. מהרש"א, חידושי אגדות, סנהדרין לט ע"א.

60. רש"י, במדבר טו, לט.

שאינן חן לילד. גם מדיניותו האישית להימנע מספריא תתואר ככזאת. בכללי V5.5 ובהוראות השואל שנקראו לא נמצאה הוראה כללית כזאת, ולכן לא הוטלה על כל הפרויקט. קישור חלופי מאומת מועיל לגישה; הוא אינו פוסל מאליו תעתיק שנקרא.

ב-V4 הושלמו שני יעדים שעלו ב-R3: עקידת יצחק שער ח נקראה ישירות; ומהדורת תיאודור-אלבק נבדקה בצילום בעמ' 158, 163-164. אין עוד לרשום אותם כ"לא נפתחו". זיהוי "פי" הילקוט" בבאר בשדה נשאר פתוח: חיפוש מוגבל לא הכריע. Q5 לא נבדק מחדש בסבב העריכה הזה, ולכן אין שינוי במעמדו ואין טענת היעדר ביאור של הרבי. בדיקת דפוס לדברי דוד ב, כג ונחלת יעקב המקורי נשארות מגבלות מתועדות; אין להציגן כאילו הושלמו.

ח. מה אפשר להכריע ומה נותר להמשך?

ההכרעה צריכה להחזיק יחד שני דברים: המקורות קידמו את ההבנה במידה ממשית, והקושי אינו סגור בכל שיטה. לכן נפריד בסיום בין תוכן שאפשר ללמד בביטחון, צירוף פרשני מבוסס, והשאלה העמוקה שנותרה על משקל המראה מול החיבה.

T26 • הכרעה מדורגת והמשך הבירור

מה אפשר ללמד בביטחון

המסקנה לקורא: רש"י קושר את השינה למניעת ראיית החתיכה בשעת היצירה או ההפרדה. רש"י בסנהדרין ויפה תואר מתארים השפעה הנמשכת גם אחרי התיקון. הגוף הושלם, אך ריחוק הדעת שנוצר במראה אינו מסתלק מאליו. השינה מונעת את המכשול הזה בקבלת חוה בחביבות. אין צורך להוסיף פחיתות בערכה או יחס אליה כ"מוצר" של אדם.

מדוע דווקא ראייה בבאר בשדה: בשיטת פרצוף אין אפשרות להעלים שנלקח ממנו, ולכן חלופות התלויות באידיעה אינן מועילות אצלו, ונצרך טעם "שלא יראה". זו הנמקה לצורך בטעם הראייה; היא אינה תיאור מלא של פעולתו הרגשית. באר בשדה מקיים גם כאב, אפילו בזנב. "אין אנו צריכין" שולל נחיצות של טעם בחלופה, לא כל אפשרות למיאוס. שלוש שיטות הגוף ושתי חלופות ההסבר נשמרות בנפרד (ראו הטבלה ב-T30).

ההבדל תלוי בשיטה: חתיכה קודם קבלת צורה, אצל המזרחי ומשכיל לדוד, שונה מתינוק שכבר נוצר. הלבוש מדבר גם בפרצוף שלם שחתכו פתוח; המדרש ובאר בשדה מתארים דם ורירין. לפי האחרונים, ההבחנה "גוש מול אדם שלם" אינה מספיקה. אדר"נ מוסיף כיוון של רגילות וכן זוגי, אך זיהויו עם מלוא כוונת רש"י עדיין אינו מוכח.

צירוף פרשני מבוסס

זה הצירוף שנבנה ב-T22, והוא היסק מוגדר: מניעת הראייה וההבאה החביבה מבארות יחד את תפקיד השינה באופן הקבלה.

מה נוסף בלידה: באדר"נ ב, ח, בתוך תשובה על יצירת חוה, ראיית תינוקת מלאה דם נקשרת במפורש לקושי לשאת אותה, בנימוק "שלבנו גס בה". המקור מתקדם מעבר לאמירה סתמית "דם מגעיל": הוא קושר את אופן ההיכרות לרצון זוגי. חיבת היילוד, לעומת זאת, מתוארת בויקרא רבה ובעץ יוסף למרות המראה. הצירוף מבחין בין חיבה ליילוד לבין רצון לשאתו בעתיד; אין מקור אחד המנסח את כל ההשוואה, ואין לומר שהדם עצמו יוצר אהבה. (אבות דרבי נתן נוסחא ב, פרק ח; מהדורת שכטר, וינה תרמ"ז, עמ' 23–24) (ויקרא רבה כז, ז) (עץ יוסף, ויקרא רבה יד, ד)

ההבאה החביבה: הרד"ק מביא בשם חז"ל חביבות כשהובאה שלא מדעתו; אברבנאל מסביר מציאה פתאומית; ובעקידה מצטרפים הפתעה וחסרון שהורגש קודם. העקידה מעדיף טעם זה אחרי הבאת ביזוי וכאב, בלי לדחותם במפורש. אלו פירושים מזוהים, ולא הוכחה שכולם הם כוונת רש"י.

השאלה העמוקה: משקל המראה מול החיבה

החיבה לא נעלמה מן הבירור: הנצי"ב מתאר אהבת חוה עוד לפני הביאה והדבקות. זה מונע פתרון שלפיו לפני ביאה אין אהבה כלל. דבריו נאמרים אחרי ההבאה, ואינם מוכיחים שהאהבה כבר פעלה בשעת החיתוך. גם אין להניח שחן מאת ה' מחייב בהכרח נס נוסף.

מה עדיין פתוח: הוסבר כיצד מראה קודם יכול להמשיך להשפיע, ונמצא גשר מדרשי מתינוקת לרצון זוגי. עדיין אין בידינו ביאור מלא למשקל השפעת המראה או הרגילות מול החיבה והפליאה אצל אדם, לפי כל אחת מן השיטות. אין הוכחה לראשוניות המכריעה תמיד, לחסינות אחרי ההבאה, לשלילה מוסכמת של כאב או לכך שהשינה היתה הדרך האלוהית האפשרית היחידה

לשמור חן. השאלה על המצב שלפני החטא נשמרת בתחום שיטת הלבוש (T23); ביאור מזוהה של הרבי לא אותר בתחום הבדיקה, ואין זו טענה שאין שיחה (T25).

סדר ההמשך: סדר העבודה מכאן ואילך — שילוב השיפורים, חוברת הקורא והתרגומים — מתואר בפתיחה ובטבלת השלבים שבנספח (T24). סדר עריכתי זה אינו הופך שאלה פתוחה לפתרון ואינו מחייב חיפוש מקורות נוסף.

נספח — מהלך הביקורת והערכת הדוחות

T24 • מהלך הסבבים והערכת התרומות

המחקר התחיל בחמישה קלטים שסיפק השואל; V1 העמיד 26 יחידות, ו-V2 שילב את R1 ב-29 יחידות וב-50 רשומות מקור. בשלב V3 נקראו תיקי R2 של Grok Bot, Dot ו-Claude, לרבות נספח 04 המאוחר של Claude, והדוח של Grok Heavy שנמסר בגוף הודעת השואל. אין כאן הרצה עצמאית של ארבעת המודלים, ואין להסיק מכינוים זיהוי טכני שאינו מתועד.

משתתף	תרומה מרכזית ב-R2	מה הוגבל או תוקן
Dot	עץ יוסף על חיבת יילוד בטבע; תשובת באר מים חיים; הוגנות ודיוק בלבוש	אינו מכריע את כל קושיית הלידה; יש להפריד אימותו מבדיקת העורך
Grok Bot	באר בשדה; ההקשר המלא של יפה תואר; אימותי סריקות	חלון חן קשיח לא הוכח; ציטוט קושית המטרונה תוקן; מדיניות מקורות אינה כלל בעלים שהוכח
Grok Heavy	פיצול משקל הראיות ומבחני הנגד; בראשית רבתי	קריאתו חלקית במקורות ובקלטים; חסימת גישה שלו אינה מורידה אימות צילום שכבר נעשה
Claude	תיקון בנוולה; הרד"ל; לקח טוב ואגרא דכלה; פיתוח ביאור חיובי	מקבילות שונות אינן לבדן עדי נוסח; פתרון הלידה והראשונות אינם מוכרחים
העורך	אימות שני הצילומים ומקורות חדשים; פיצול הטענות וההכרעות	V2 שגה בציטוט ובייחוס, השאיר פנקס כללי מדי והשמיט הצעות שקיבל

התיקונים אינם נספרים כקולות. באר בשדה משנה טענה שהיתה מוסכמת כמעט בין המבקרים; עץ יוסף מחזק הסבר מצד הלידה, ולא רק התנגדות לרש"י. מתוך השילוב עולה ביאור חיובי מצומצם יותר מכמה מהצעות הסיכום, וחזק יותר מן הקביעה ש"אין הסבר אלא מאיסא".

תיקוני הוגנות: יפה תואר המקוצר הובא גם בידי Grok וגם בידי Grok Bot; האחרון כבר סייג את טיעון שלושה חזרות כחלש מן השתיקה, ולא נכשל בפתיחת ספריא כאשר בחר שלא להשתמש בה. Claude לא טען שכל מפגש ראשון תמיד מכריע. נספח 04 שלו חוזר מן הטענה שהעורך ייחס לו את CL-25 שלא כדין; החזרה גוברת על ההערה הישנה.

הדוח האנגלי הראשוני על מות רחל נשאר קלט פסול לתשתית: רש"י בבראשית לה, יח אינו כולל את הטעם הנחקר.⁶¹ אין להפוך טעות הקשר זו ל"שיטה". הקלטים המקוריים ודירוגיהם ההיסטוריים נשמרים בארכיון; אין להמציא להם דוחות מאוחרים.

הקריאה והאימות המתוארים בסבבי R1-R4 להלן הם תיעוד של שלבי המחקר; אין זו טענה שנפתחו כל המקורות מחדש בעריכת V7. כיסוי קריאה, נכונות טענה ואימות בייטי קובץ הם שלוש בדיקות נפרדות.

הארכיון המלא של V2 כולל את קובצי העדות וההיסטוריה שחלק מהמבקרים לא מצאו בתיקיית הקבצים הבודדים. בעיית המסירה היתה בהבלטת נתיב הארכיון, ולא בהוכחה שהקבצים אבדו. בתיק V3 מצורפים הצילומים המרכזיים גם בנפרד, לצד הוראות ברורות לפתיחת הארכיון.

קריאת ההשוואה: מה עשה כל דוח למחקר?

מקרי מבחן: תרומה, טעות, חזרה והשפעה על הנוסח

הטבלה מחברת לכל מקרה מרכזי את התרומה, הטעות או ההרחבה, החזרה או התיקון, וההשפעה על הנוסח. היא אינה מחליפה את ההכרעות ביחידות, ואינה ספירת קולות. הפרופילים שלהלן מפנים למספרי המקרים.

מקרה ויחידה	תרומה	טעות או הרחבה	חזרה, תיקון והשפעה על הנוסח
1 • באר בשדה וטעם הצער (T30, T14)	Grok Bot הביא את המקור ב־R2	ב־R2 יוחסה למחבר דחיית טעם הצער; העורך שילב זאת ב־T14 של V3, למרות הצילום	Grok Bot חזר ב־R3 וב־R4; העורך נטל אחריות. מ־V4: "הוא מקיים את טעם הצער", אפילו בונב

61. רש"י, בראשית לה, יח.

מקרה ויחידה	תרומה	טעות או הרחבה	חזרה, תיקון והשפעה על הנוסח
2 • באר בשדה: ציטוטים וסדר השלילות (T30)	Claude: שלושה תיקוני ציטוט ב-R3; סדר השלילות ב-R4	"תיכף" במקום "מיד ידע", השמטת "אנו" ותוספת "ס"ל" בנוסח הקודם; "תיכף" עבר גם לפנקס	התיקונים התקבלו; סדר השלילות אומת מחדש בצילום. גבול: הוא מסביר את הצורך בטעם הראייה, לא את כל פעולתו הרגשית
3 • "אין אנו צריכין" (T30, T29)	הדיוק בנחיצות הטעם נרשם כבר בהערכת V3	Grok Bot קרא אותו כ"אין מיאוס"; הטענה T30.b, שבאר בשדה שולל כל אפשרות מיאוס בזנב, סומנה "מסופק" ב-V3	ב-R3 חזר Grok Bot (שייכות מול נחיצות), ו-Claude הבחין בין נחיצות לאפשרות; T30.b "נדחה"
4 • יפה תואר: המשך הדחייה ו"בנוולה" (T28)	Grok Bot: דחייה הנמשכת גם לאחר התיקון	V2 הדפיס "בכיעורה"; Dot הוסיף ב-R2 יו"ד, "בניווילה"	Claude הצביע על הטעות, ו-Dot הציע תיקון מן הצילום; העורך אישר ב-V3; Grok Heavy אישר מן הצילום ב-R3; חזר מן היו"ד ב-R4
5 • אדר"נ ב, ח (T17), (T16, T22, T26)	Grok Bot איתר ב-R4	אדר"נ אינו אומר באותה יחידה את "הכל מחבקי"; התשובה הישירה ללידה היתה חזקה מדי	העורך אימת בדפוס שכטר; המסקנה צומצמה; ניסוח החסר תוקן: יש מקור המחבר מראה תינוקת לרצון זוגי
6 • "בגנותה" בסנהדרין (T3)	הדיבור הובא כבר בדוח Grok Bot הראשוני	העורך השמיט אותו מגוף V1	ביקורות R1 השיבו אותו; הוא עומד בבסיס "מפורש במקורות" ב-T22
7 • באר מים חיים: תשובה ולא קושיה (T14)	Dot תיקן ב-R2 את מצב תשובתו	טבלת V2 הציגה אותו כמשאיר קושיה בלי תשובה	תוקן בגוף; השגיאה נשמרת בתיעוד
8 • הנצי"ב והעקידה (T8, T31)	Dot ב-R4: אהבה לפני ביאה ודבקות	"לפני הביאה אינו לפני ההבאה"; הציטוט "התמדתם" אינו תואם למהדורה שנבדקה	החידוד בנצי"ב התקבל עם גבול הזמן; ההיסק מ"התמדתם" לא אומץ, ובמקומו מובא "התייחדם והתדמותם"

מקרה ויחידה	תרומה	טעות או הרחבה	חזרה, תיקון והשפעה על הנוסח
9 • חלון החן וחד-פעמיות היצירה (T17, T16)	—	Grok Bot: חלון חן קשיח (R2), ויצירה חד-פעמית שאין בה חוק טבע של חן (R3)	Grok Bot חזר מן החלון ב־R3 וב־R4, ומן החד-פעמיות ב־R4; הטענה הצרה של Claude התקבלה כהגבלה בלבד
10 • גשר נסירה-יוצר-מוצר, והעברה מן הקבלה לפשט (T18, T19)	הצעת Claude; בכיוון קרוב, Grok Bot מתנה ו"עזר כנגדו"	אין מקור לפעולת הראייה ולבעלות; רעיון מן הקבלה אינו פשט בלי מקור מגשר	Claude חזר ב־R1 והציע עיגון דימוי; T19 הועברה להרחבות
11 • עיגון הדימוי והמפגש הראשון (T22, T18)	R1, Claude	ניסוח רחב; ביקורת על Grok Heavy "מפגש מכונן"	הובהר ש־Claude לא טען שכל מפגש ראשון תמיד מכריע; נשאר "סברה שלא הוכחה"
12 • הלידה וסוג הקשר (T16)	Claude: מכנה משותף, ובהמשך תלות ההשוואה בשיטת הגוף	הכללת סוג הקשר כהבדל כולו היתה רחבה מדי	נשמרו כהצעה וכסברה; "ההשוואה ללידה תלויה בשיטה" התקבלה, עם הסייג שדמיון מילולי אינו זהות המראה
13 • "בפירוק" בעקידה (T31)	Claude, R4: להביא את לשון העקידה "בפרק חבוריו" במקום הפרפרזה	ברשימת פרטים בדוח ובהודעת המסירה נמנתה הפרפרזה בין תיקוני הציטוט; ניסוח לא מדויק	הלשון המדויקת הובאה; "בפירוק" ב־V4 היה פרפרזה מחוץ למרכאות, ולא ציטוט מזויף
14 • ייחוס הצעה (CL-25; T24)	—	Claude מתח ב־R2 ביקורת שגויה על ייחוס CL-25 בידי העורך	Claude חזר בנספח 04; החזרה גוברת על ההערה הישנה

הטבלאות המפורטות בהמשך שומרות את עשרת מדדי ההערכה ואת נימוקיהם בכל סבב. כדי שלא לאבד את מהלך המחקר בתוך המספרים, נפתח בתרומה המהותית של כל משתתף, בסיכון שהתברר בעבודתו ובאופן שבו השפיע על הנוסח. אלה מסקנות עריכתיות מן הדוחות שבתיק; הן אינן תכונות קבועות של משפחת מודלים ואינן מנבאות את תוצאותיה במשימה אחרת.

יש לקרוא ארבעה דברים בנפרד: **איתור מקור מועיל**; **אימות נוסחו והקשרו**; **היסק מן המקור**; ו**שילוב נכון** בחוברת. אותו דוח יכול להצליח מאוד בראשון

ולהרחיב יתר על המידה בשלישי. העורך יכול לקבל מקור נכון ובכל זאת לשלבו באופן שגוי. חתימת קובץ מוכיחה שזהו הקובץ שנמסר; היא אינה מוכיחה שהטענה הכתובה בו נכונה.

שלב	ההתקדמות העיקרית	מה אילץ תיקון נוסף
הקלטים הראשונים	הפרדת הידיעה מן הראייה; חתיכה לפני תיקון; קושיית באר מים חיים	תיאורים לא מבוססים, גשר של יוצר ומוצר, ודוח שהוסט למות רחל
R1 ושילוב V2	שני דיבורי רש"י; יפה תואר על ההשפעה שאחרי התיקון; חיבת יילוד אצל הכול	הסבר התוצאה הוצג לעיתים כמנגנון מלא; הראשונות נשארה הצעה
R2 ושילוב V3	באר בשדה; עץ יוסף; תיקון נוסח יפה תואר; פיתוח ביאור חיובי	טעות בטעם הצער, ערבוב שיטות והרחבת חלון החן
R3 ושילוב V4	חזרה מטעות הצער; הבחנת נחיצות משייכות; העקידה והמהדורה הביקורתית	היקף ההגהה ופרטי הציטוטים; הבדל בין ידיעה למוצא
R4 ושילוב V5	אדר"נ; מבנה השלילות בבאר בשדה; אהבה לפני ביאה; צמצום היסקים	התחולה על רש"י ומשקל המראה מול החיבה נותרו מוגבלים
V6 וסבב השיפור I1	הצגת המחקר המלא והפיכת ההשוואה לקריאה ושימושית	V6 נמסר לשיפור; ב-V7 שולבו ארבע הביקורות בלי מחקר מקורות חדש

Dot — חידוד הקושיה ובקרת גבולות

תרומה ויחידות: התרומה הבולטת בתיק היא חיזוק הצד שהסברים מהירים נטו לדלג עליו: היילוד אינו רק מקרה פרטי של אהבת הורים. "הכל מחבקין", ולאחריו פירוש עץ יוסף על החיבה שבטבע, חייבו את הביאור להתמודד עם חיבה למרות הניוול. ב-R4 חודד גם הנצי"ב: אהבה קיימת לפני הביאה והדבקות, ואין לסלק אותה מן הדיון באמצעות הנחת היעדר קשר. המעקב ב-T8 וב-T16 מראה כיצד ממצא משנה את מבחן הנגד, גם כשהוא אינו מספק פתרון שלם. יתרון נוסף היה הבחנת התוצאה מן המנגנון: המשך השפעה אינו מחייב תיאור של תמונה החוזרת בזיכרון בכל פעם. לכך נוספו מבנה שני המשלים בסנהדרין (T3) ותיקון מצב תשובת באר מים חיים (T14; מקרים 7–8).

טעות או הרחבה: מנגד, גם דוח זה נזקק לתיקוני נוסח ולגבולות זמן. "לפני הביאה" אינו "לפני ההבאה", והציטוט "התמדתם" בעקידה לא התקבל מול "התדמותם". ב-R2 נוספה יו"ד, "בניוולה", שאינה בדפוס (מקרה 4).

חזרה ותיקון: ב-R4 חזר Dot מן היו"ד ומביקורת ייחוס חזקה מדי, וב-R2 תיקן ביקורת חזקה מדי על Claude. מכאן שהזהירות בהיסק אינה פוטרת מבדיקת הציטוט — והיא גם אינה מספקת לבדה ביאור חיובי ליחס בין הרתיעה לחיבה. **גבול ההערכה:** מבחינת השימוש בדוחות, ערכם כאן היה בבדיקת מה הושמט מן השאלה ומה השתנה בהכרעה. החזרה של Dot ב-R3 היתה השלמת R2 על V2, ולכן לא נוצר עבודה ציון של ביקורת חדשה על V3. הפרדה זו מונעת מראית עין של כיסוי סבבים שלא התקיים.

Grok Bot — מקורות ממוקדים, לצד סיכון בהרחבת מסקנתם

תרומה ויחידות: שלוש תרומות קידמו את לב המחקר: יפה תואר על דחייה הנמשכת גם לאחר התיקון; באר בשדה על שיטות הגוף ועל ידיעה וראייה; ואדר"נ על תינוקת מלאה דם ורצון להינשא. חשיבותן נמדדת בשינוי שהביאו ל-T28, ל-T30 ול-T17, ולא במספר המקורות שנאספו. כל אחת חייבה לתקן גם את ניסוח החסר: לאחר אדר"נ אין לומר שאין שום מקור המחבר את מראה התינוקת ליחס הזוגי. גם הדיבור "בגנותה" ברש"י בסנהדרין הובא כבר בדוחו הראשוני (מקרים 4-6).

טעות או הרחבה: החיסרון המהותי שהתברר היה המעבר המהיר ממקור מועיל לפתרון רחב. אדר"נ אינו אומר באותה יחידה את "הכל מחבקין"; חלוקת זמנים אינה מוכיחה חסינות של חן לאחר ההבאה; ו"אין אנו צריכין" אינו "אין מיאוס". הטעות בבאר בשדה חמורה במיוחד: ב-R2 יוחסה לו דחיית טעם הצער, והיא נכנסה ל-V3, אף שהוא מקיים אותו גם בזנב. העורך נושא באחריות לשילובה. מקרים 1, 3, 5 ו-9.

חזרה ותיקון: ב-R3 וב-R4 הדוח חזר ממנה ומכמה הכללות נוספות במפורש. החזרות אינן מוחקות את הטעויות ההיסטוריות, אך הן חלק ממשי מתרומת הדוח להמשך.

גבול ההערכה: לכן ההערכה שומרת שני צדדים: כוח באיתור חומר מכריע ובתיקונים ממוקמים, וצורך להגביל את היקף ההיסק על פי הלשון. תקלה באימות חתימות תוצרי R4 דווחה; אין לערבב אותה עם אימות הצילומים ועם נכונות הטענות.

Grok Heavy — בחינת ההיסק והבחנה בין הישג לחסר

תרומה ויחידות: הדוחות סייעו להפריד בין המשך ההשפעה, שהוא מפורש, לבין משקלה מול החיבה, שנותר לבירור. הביקורת על "מפגש מכונן" מנעה להחליף את הקושיה בשם חדש; בהמשך הוכרה ההתקדמות שמקנה יפה תואר, ולא נותרה קביעה גורפת שאין הסבר. אלה תרומות ל-T22, ל-T29 ולמסקנה. מקרים 4 ו-11.

טעות או הרחבה: ב-R4 הדרישה לחזק כל לשון "עשוי" היתה רחבה מדי: אפשר לתאר תוצאה מפורשת במקרה הנידון, ובאותה עת לסייג את ההכללה מעבר לו.

חזרה ותיקון: ב-R3 נשמרה חזרה חשובה: פליאה ורתיעה אינן ניגודים, ולכן השאלה היא משקלן בתוך היחס לחוה. באותו סבב חזר הדוח גם מן הסייג הישן לצילום שראה כעת, ואישר ממנו את "בנוולה".

גבול ההערכה: הגבול הוא היקף הקריאה. בכמה סבבים נקראו רק יחידות מפתח, ומקורות אחרים נשארו בתיווך. סייג של מבקר שלא הצליח לפתוח צילום אינו מבטל צפייה קודמת מתועדת בו; לעומת זאת, אין לייחס לו אימות שלא ביצע. השימוש המועיל בדוחות היה בביקורת מבנה הטיעון ובדיוק הגבול שנותר. הם לא החליפו את קריאת התיק המלא. הקריאה החלקית נכללה בנימוקי הציונים, בלי להפוך חסר מסירה לטענה תורנית.

Claude — בניית הסבר, קריאת מבנה ותיקון טקסט

תרומה ויחידות: הדוחות תרמו הן לצד החיובי של הביאור והן לקריאה המדויקת: השלמת נימוקי משכיל לדוד; תיקון "בנוולה" בצילום יפה תואר, שבו הציע גם Dot תיקון מן הצילום; שלושה תיקוני ציטוט וסדר השלילות בבאר בשדה; וההבחנה בין נוסח יחידה מסוימת לבין סיווג ספר שלם כעד. ב-R4 פורקו מוצא, ידיעה, רגילות, ראייה וכן כדי שלא יפעלו בטיעון כאילו הם עניין אחד, והוצע שההשוואה ללידה תלויה בשיטת הגוף. התרומה ניכרת ב-T10, ב-T5, ב-T28, ב-T30, ב-T16 וב-T22 (מקרים 2, 4 ו-12).

טעות או הרחבה: כוח ההסברה הוליד גם הצעות הדורשות סייג. בתחילת הדרך נבנה גשר בין הנסירה לבין יוצר-מוצר, ונעשתה העברה מן הקבלה לפשט (T18), (T19). בדוח הראשוני נכתב "צלקת פתוחה", ניסוח לא מדויק למקום הפתוח (T12). הכללת סוג הקשר כהבדל מן הלידה היתה רחבה מדי (T16). ראו

מקרים 10 ו-12. "עיגון הדימוי במפגש המכונן" הוא פיתוח של העורך והמבקר, ולא ציטוט של מפרש; הבריאה השנייה תומכת בהבחנה מוגבלת בין ידיעה לראיית ההתהוות, אך אינה מוכיחה חוק של אי-העברת רתיעה. ההצעה שההשוואה ללידה תלויה בשיטת הגוף התקבלה; הסייג שנוסף לה בעריכה הוא שדמיון בלשון דם ורירין אינו זהות מלאה של המראה. ב-R2 מתח Claude ביקורת שגויה על ייחוס CL-25 בידי העורך (מקרה 14).

חזרה ותיקון: ב-R1 חזר Claude מן הגשר נסירה-יוצר-מוצר ומן ההעברה מן הקבלה לפשט. שש החזרות של R3 מפורטות בביקורת R3 ("חזרות מפורשות נשמרו"). נספח 04 של R2 חזר מן הביקורת על ייחוס CL-25, ולפני מסירת R4 תוקנה קריאת "ס"ל" השגויה. ההצעות נשמרו עם הדרגה הזאת ולא נפסלו רק מפני שאינן הוכחה.

"בפירוק": בגוף דוח R4 תואר "בפירוק" כפרפרזה, והוצע להביא את לשון העקידה; ההצעה התקבלה (T31). ברשימת פרטים באותו דוח, ובהודעת המסירה, נמנה "בפירוק" בין תיקוני הציטוט. זה ניסוח לא מדויק של Claude, וממנו נוצר הרושם שנטען לציטוט שגוי (מקרה 13).

גבול ההערכה: דוחות ארוכים ומועילים מחייבים ארגון כדי שלא יטשטשו את סדר ההכרעה. אין כאן הנחה שכל הארכה מוסיפה עומק. Claude לא דירג דוחות עמיתים שלא קרא במלואם (R3, R4).

העורך — אחריות לשילוב ולהוגנות ההשוואה

תרומה: עבודת העורך אינה ספירת הסכמות. היא כוללת הכרעה בין הצעות סותרות, אימות שנדרש בסבבי המחקר ושילוב הטענה בגופה ובפנקס. בין האימותים: שני הצילומים והמקורות החדשים ב-V3, העקידה ותיאודור-אלבק ב-V4, ודפוס שכטר והנצי"ב ב-V5.

טעות או הרחבה: לצד זאת נרשמו כשליו: השמטת הדיבור על "בגנותה" מ-V1; העברת טעות הצער ל-V3; אי-דיוק בציטוטים; וקבלת הצעות בלי לתת להן ביטוי מספיק בנוסח. עצם קיומם של כמה מבקרים לא מנע את הטעויות האלה. ביניהן "בכיעורה" ב-V2, "תיכף" ב-V3 וטבלת V2 על באר מים חיים (מקרים 1, 2, 4, 6 ו-7).

חזרה ותיקון: העורך נטל אחריות על כל אחת מאלה ביחידה הנוגעת לה, והתיקון נרשם בגוף, בלי לתקן את הארכיון הישן בשקט.

גבול ההערכה: טבלאות ההערכה העצמית נשמרות כפי שניתנו בכל שלב, עם הביקורת המאוחרת עליהן. הן אינן אישור חיצוני לעורך, ו-V6 אינה מוסיפה לעצמה ציון על עצם הפקתה. את השיפורים החדשים יש לבחון בדוח הבא: האם ההסבר ברור יותר, האם ההיסטוריה מסודרת, והאם אפשר לעקוב מן הטענה אל המסקנה בלי לקרוא מחדש את כל ההתכתבות.

הקלט הפסול ומה שאין להסיק מן הציונים

הדוח הראשוני שסומן Deep Research הועבר בטעות למות רחל. זו טעות בנושא הדיון עצמו, ולכן הוא אינו בסיס להשוואת פירושים על יצירת חוה. הוא נשמר בארכיון ככשל מתועד, בלי לייחס לו דוח המשך שלא נמסר ובלי להסיק ממנו מסקנה על כל שימוש עתידי באותו שם מוצר. גם תשובה קצרה לא נמדדת כאילו קיבלה את אותה מטלה ואת אותו זמן קריאה של דוח מאוחר.

כללי קריאת הציונים: הציונים הם שיפוט עריכתי היסטורי על הדוחות שנמסרו; אינם ניסוי השוואתי ואינם מדידת יכולת כללית. אין ציון חדש ל-I1 ואין ממוצע כולל בין סבבים. מדד חסר יוצא מן המכנה ואינו אפס; הערכת העורך היא עצמית. הציונים להלן הם כלי להבלטת שיקול עריכתי שכבר פורט. הבדלים קטנים בממוצע אינם הוכחה לעליונות כללית; מספר ההצעות אינו מספר החידושים; וחזרה מפורשת מטעות יכולה להיות הישג בסבב מאוחר בלי לתקן בדיעבד את ציון הסבב שבו נוצרה. אין ממוצע כולל של ארבעת הסבבים: חומרי הקלט, היקף הקריאה והמשימות השתנו. בסבב השיפור I1 לא נתבקשו מקורות חדשים, ולכן גם לא נשתמש בהיעדרם כמדד שלילי.

מפתח הערכות היסטוריות

כל שורה היא דוח או הערכת עורך בשלב מסוים. אין ממוצע כולל בין הסבבים; "חסר" נשאר חסר בתוך הטבלה המקורית. הציון אינו מדידת יכולת כללית.

דוח או הערכה עצמית	ממוצע	עמוד
R1 · Dot	8.9	52 ·
R1 · Grok Bot	8.3	53 ·
Grok · R1	7.9	54 ·
R1 · Claude	8.2	55 ·
העורך — הערכה עצמית · R1	8.3	55 ·

דוח או הערכה עצמית	ממוצע	עמוד
R2 · Dot	9.2	57 ·
R2 · Grok Bot	8.5	58 ·
R2 · Grok Heavy	8.0	58 ·
R2 · Claude	9.0	59 ·
העורך V3 — הערכה עצמית · R2	8.7	60 ·
R3 · Grok Bot	8.8	62 ·
R3 · Grok Heavy	8.6	63 ·
R3 · Claude	9.2	64 ·
העורך V4 — הערכה עצמית · R3	8.8	65 ·
R4 · Grok Heavy	8.5	67 ·
R4 · Grok Bot	8.7	67 ·
R4 · Dot	8.6	68 ·
R4 · Claude	8.9	69 ·
העורך V5 — הערכה עצמית · R4	8.9	69 ·

הערכה מנומקת של R1 ושל שילוב העורך

ציוני R1 להלן הם הערכה היסטורית מתוקנת בנימוקיה, ולא ציוני הסבב הנוכחי. הם הערכה עריכתית בסולם 1–10, לא מדידת יכולת כללית או מהירות. הממוצע שומר את משקלי הסדרה ומוציא מדדים חסרים מהמכנה. אין ציון סיום בסבב ביניים, והערכת העורך עצמית ואינה אישור חיצוני.

R1 · Dot

R1 · Dot			
הערכה היסטורית מדד	משקל	ציון	נימוק
דיוק בתוכן	15%	9	מבחין בין דחייה ובין שיפוט ערכי, T27
ייחוס והקשר	15%	9	ויקרא רבה והלבוש נקראו בהקשרם, T16, T23
הוכחה מול השערה	15%	9	מסייג את תחולת הלידה ואת תזת הראשונות

R1 · Dot			
הערכה היסטורית מדד	משקל	ציון	נימוק
מקורות חדשים	10%	9	ויקרא רבה כז, ז שינה את מבחן הנגד
אימות ושקיפות	10%	9	דוח כיסוי ויומני השלמה; חסרים מסומנים
לוגיקה ועומק	10%	9	בודק הבאה, מראה מאוחר וגדילה ממושכת
חזרה מטעות	10%	8	משלים ומחדד קלט קודם; לא כל פיתוח נבחן מחדש
ביקורת עמיתים	5%	9	עשר קבוצות תיקון עם עוגנים ונוסחי החלפה
בהירות ושימושיות	5%	9	תיקונים ממוקמים וניתנים לשילוב
מסקנה וגבולות	5%	9	מסקנה חיובית בלי לסגור את כל ההיסק

ממוצע משוקלל: 8.9.

R1 · Grok Bot

R1 · Grok Bot			
הערכה היסטורית מדד	משקל	ציון	נימוק
דיוק בתוכן	15%	8	הפרדת רלב"ג נכונה; היסק מסוג הקשר טעון סייג
ייחוס והקשר	15%	9	יפה תואר נבדק בסריקה; פרטי החלוקה פורטו
הוכחה מול השערה	15%	8	גרעין המשך הרושם מבוסס; מנגנון מלא אינו מוכח
מקורות חדשים	10%	9	יפה תואר אחרי התיקון הוא תוספת מרכזית
אימות ושקיפות	10%	8	מפרט חסרים; באר מים חיים נבדק אצלו חלקית; זו מגבלת היקף, לא כשל פתיחת ספריא
לוגיקה ועומק	10%	8	הרחיב הבחנת הקשרים; שלושה חינות הוצג כבר כטיעון חלש
חזרה מטעות	10%	8	התרחק מפיתוחי הטפלות והפריד רלב"ג

R1 · Grok Bot			
הערכה היסטורית מדד			
משקל	ציון	נימוק	
5%	8	מפת יחידות ותיקונים; אין דירוג דוחות שלא נקראו	ביקורת עמיתים
5%	8	תיק מסודר, עם הצעות לשילוב	בהירות ושימושיות
5%	8	מבחין בתמיכה חלקית בלידה; יש לסייג מנגנון	מסקנה וגבולות

ממוצע משוקלל: 8.3.

Grok · R1

Grok · R1			
הערכה היסטורית מדד			
משקל	ציון	נימוק	
15%	8	מבחין כאב, מראה ותוצאה; חסרים מקורות מכריעים	דיוק בתוכן
15%	7	מזהה תכליות התרדמה; רבים מן המקורות בתיווך	ייחוס והקשר
15%	9	אינו מציג תיווך או רושם ראשון כמוכח	הוכחה מול השערה
10%	7	יפה תואר המקוצר מוסיף מחלוקת, לא מנגנון	מקורות חדשים
10%	8	מודה בקריאה חלקית ובאי־צפייה ב־PDF	אימות ושקיפות
10%	9	מבחני נגד חדים ל־T16–T23	לוגיקה ועומק
10%	חסר	אין די תיעוד לזהות המודל ולהערכת חזרה עקבית	חזרה מטעות
5%	7	תיקונים ענייניים, אך חלק מן הקלטים לא נקרא	ביקורת עמיתים
5%	8	נוסחים קצרים וממוקמים; מסירת קבצים לא הושלמה	בהירות ושימושיות
5%	8	משאיר פער ממשי; מסקנת החסר עודכנה בעקבות יפה תואר	מסקנה וגבולות

ממוצע משוקלל: 7.9.

R1 · Claude			
הערכה היסטורית	משקל	ציון	נימוק
מדד			
דיוק בתוכן	15%	8	משכיל לדוד הושלם; לידה לפני החטא אינה ראיית מיאוס
ייחוס והקשר	15%	8	מקורות לשוניים חזקים; חלוקת שיטות דורשת סייג
הוכחה מול השערה	15%	7	שדרוג הסינתזה רחב מביסוס הראשוניות; לא נטען כלל של תמיד
מקורות חדשים	10%	9	לקח טוב, פדר"א ואגרא דכלה מרחיבים את התמונה
אימות ושקיפות	10%	9	תיעוד מפורט של קריאה, חסימה וסוגי קבצים
לוגיקה ועומק	10%	8	סינתזה חיובית; הכל מחבקין והלבוש מחייבים חידוד
חזרה מטעות	10%	9	חזר מן הגשר נסירה-יוצר-מוצר
ביקורת עמיתים	5%	9	31 הצעות עם נוסחי החלפה ומפת כיסוי
בהירות ושימושיות	5%	9	תיק מלא, מובנה וניתן לשילוב
מסקנה וגבולות	5%	7	משמעות הביזוי התבססה; רושם ראשון טרם הוכרע

ממוצע משוקלל: 8.2.

העורך — הערכה עצמית · R1

העורך — הערכה עצמית · R1			
הערכה היסטורית	משקל	ציון	נימוק
מדד			
דיוק בתוכן	15%	8	תוקנו השמטות V1 והבדלי שיטות; V2 עדיין לביקורת
ייחוס והקשר	15%	8	נוספו כאחותו ומשכיל לדוד ב, כג; חסרים מסומנים

העורך — הערכה עצמית · R1 הערכה היסטורית מדד				משקל	ציון	נימוק
הוכחה מול השערה				15%	9	מפצל משמעות, המשך רושם וקדימות מפגש
מקורות חדשים				10%	8	בראשית רבתי ומבחן קריאת השמות מוסיפים לבירור
אימות ושקיפות				10%	8	עדויות קריאה ופנקס מקורות; אין אימות כל המועמדים
לוגיקה ועומק				10%	8	סינתזה ומבחני נגד; פער כיוון התגובה נשאר
חזרה מטעות				10%	9	מתקן השמטת רש"י, משכיל לדוד והוגנות הביקורת
ביקורת עמיתים				5%	8	77 הכרעות; רשומות מקור ותיקון לכל יחידה
בהירות ושימושיות				5%	8	סידור חדש סביב השאלות; מחקר ארוך מטבעו
מסקנה וגבולות				5%	8	מסקנה מדורגת; זקוקה לביקורת R2 עצמאית

ממוצע משוקלל: 8.3.

השוואת מסלול ההתקדמות

בקלט הראשוני Grok הקצר כלל ייחוס שגוי לאבן עזרא ותיאור צלוי למחצה; אין די ראיה לזהות אותו עם מחבר דוח Grok ב־R1 ולכן לא ניתן ציון חזרה מטעות. דוח Deep Research הראשוני הוסט לרחל ונפסל כתשתית; לא התקבל ממנו דוח R1. אין לשחזר לו ציון סיום שלא קיים. טבלת V1 הישנה, שכללה אפסים וציונים ללא נימוק לכל תא, נשמרת בארכיון ההיסטורי בלבד ואינה דירוג תקף. ההערכה הנוכחית מחליפה אותה לצורכי העבודה, בלי לטעון שנערך ניסוי השוואתי מבוקר.

Dot הרחיב את הדיוק ואת קושיית הלידה; Grok Bot הוסיף מקור מפורש חשוב ושמר על ההפרדה מרלב"ג; Claude חזר מן הגשר הקבלי ופיתח הסבר חיובי, אך דרגת הסינתזה עדיין במחלוקת. העורך תיקן השמטות של V1 ואת ביקורתו על הקלטים. תיאור המסלול אינו ממוצע של סבבים שאינם בני השוואה.

הערכה מנומקת של R2 ושל שילוב V3

הציונים הם שיפוט עריכתי על הדוחות שנמסרו, בסולם 1–10 ובאותם משקלים; אינם דירוג יכולת של משפחות מודלים. אימות המבקר נבחן לפי הראיות שהציג, ואינו נהפך לאימות העורך. אין ציון סיום למחקר שעדיין פתוח. נימוקי R1 לעיל תוקנו בהוגנותם; הטבלאות המקוריות נשמרות בארכיון.

R2 · Dot

R2 · Dot הערכה היסטורית מדד				משקל	ציון	נימוק
דיוק בתוכן	15%	9	מתקן את מצב תשובת באר מים חיים ואת משמעות אף על פי			
ייחוס והקשר	15%	9	מפריד לבוש ודברי דוד ומחזיר קרדיט משותף			
הוכחה מול השערה	15%	9	מבסס חלקי ביאור בלי לטעון פתרון מלא ללידה			
מקורות חדשים	10%	10	עץ יוסף על חיבה בטבע משנה את שאלת החן			
אימות ושקיפות	10%	9	סוגי אימות והיקפי Q5 מתועדים; לא כל מועמד נקרא			
לוגיקה ועומק	10%	9	מבקר את רף הפליאה הבלעדי ואת הנחת הנס			
חזרה מטעות	10%	9	מעדכן מבחן הלידה ומתקן ביקורת חזקה מדי על Claude			
ביקורת עמיתים	5%	10	בוחר את 77 ההכרעות ומזהה השמטות ממשיות			
בהירות ושימושיות	5%	9	נוסחי החלפה ועוגנים שימושיים; חפיפות מסומנות			
מסקנה וגבולות	5%	9	ישוב חיובי מוגבל והמשך תחום			

ממוצע משוקלל: 9.2.

R2 · Grok Bot			
הערכה היסטורית	משקל	ציון	נימוק
מדד			
דיוק בתוכן	15%	8	באר בשדה חשוב; הכללת חלון החן רחבה מדי
ייחוס והקשר	15%	8	הקשר יפה תואר הורחב; קריאות בנוולה וקושית דרשו תיקון
הוכחה מול השערה	15%	8	חוזר מהכרח בידיעת המוצא; עדיין משדרג היסק על חן
מקורות חדשים	10%	10	באר בשדה הוא מקור חדש המשנה כמה יחידות
אימות ושקיפות	10%	8	סריקות והיקפים מתועדים; מדיניות בעלים נטענת בלי עוגן בכללים
לוגיקה ועומק	10%	9	מזהה תפקיד הידיעה והסתרה זמנית; נדה מגביל את הצעתו
חזרה מטעות	10%	9	חוזר במפורש מדרגת טעם מוכח ומקריאת אחיו
ביקורת עמיתים	5%	8	24 תיקונים ממוקמים; הוגנות הייחוס שופרה
בהירות ושימושיות	5%	9	תיק מסודר ותוספת T30 ניתנת לשילוב
מסקנה וגבולות	5%	8	V3 מוצדקת; סגירת מנגנון החן עדיין חזקה מן המקור

ממוצע משוקלל: 8.5.

R2 · Grok Heavy

R2 · Grok Heavy			
הערכה היסטורית	משקל	ציון	נימוק
מדד			
דיוק בתוכן	15%	8	מבחין היטב הישארות רושם מכיוון תגובה
ייחוס והקשר	15%	8	בראשית רבתי מובדל; כמה שיטות נשארות בתיווך
הוכחה מול השערה	15%	9	שומר על גבול הראיה ועל היעדר שלילה ב-Q5

R2 · Grok Heavy			
הערכה היסטורית מדד	משקל	ציון	נימוק
מקורות חדשים	10%	7	תוספת נוסח והקשר; רוב המקורות החדשים של R2 לא נבדקו
אימות ושקיפות	10%	8	מודה בקריאה חלקית ובארבע צפיות קרובות בלבד ב-PDF
לוגיקה ועומק	10%	8	מבחני נגד מועילים; דרישת פליאה בלעדית צריכה חידוד
חזרה מטעות	10%	8	מגביל טענות אימות מ-R1; זהות הקלט הקצר עדיין לא ידועה
ביקורת עמיתים	5%	7	החלטות העורך נקראו; תיקי R1 הגולמיים לא נפתחו מחדש
בהירות ושימושיות	5%	8	נוסחים קצרים וממוקמים; שמירה נחסמה והטקסט נמסר בשיחה
מסקנה וגבולות	5%	8	המשך מוצדק; חסימתו אינה סיבה להוריד אימות העורך

ממוצע משוקלל: 8.0.

R2 · Claude

R2 · Claude			
הערכה היסטורית מדד	משקל	ציון	נימוק
דיוק בתוכן	15%	9	מתקן בנוולה וייחוס מהרש"ל; מסקנת הלידה עדיין חלקית
ייחוס והקשר	15%	9	הקשר יפה תואר נבדק; מקבילות שונות אינן לבדן עדי נוסח
הוכחה מול השערה	15%	8	מפריד דרגות ברוב המקומות; הכללת סוג הקשר רחבה מדי
מקורות חדשים	10%	10	הרד"ל, לקח טוב, אגרא דכלה ומקורות מוצא

R2 · Claude			
הערכה היסטורית מדד			
משקל	ציון	נימוק	
10% 9		נספח 04 מעדכן חסמים וקריאת סריקה; השינויים מפורשים	אימות ושקיפות
10% 9		בונה ביאור חיובי ומפרק את הסינתזה; משקל הראשונות לא הוכח	לוגיקה ועומק
10% 10		חזרות מפורטות כולל חזרה מהאשמה שגויה כלפי העורך	חזרה מטעות
5% 9		35 הצעות ובדיקה של שילוב R1; חפיפות מזהות	ביקורת עמיתים
5% 8		חומר עשיר אך ארוך; צריך לקרוא נספח גובר כדי לא לשגות בסטטוס	בהירות ושימושיות
5% 9		ממליץ על שילוב ואחריו בדיקה ממוקדת בלי הכרזת סיום	מסקנה וגבולות

ממוצע משוקלל: 9.0.

העורך V3 — הערכה עצמית · R2

העורך V3 — הערכה עצמית · R2			
הערכה היסטורית מדד			
משקל	ציון	נימוק	
15% 8		תוקנו טעויות מקור; V3 טרם קיבלה ביקורת חיצונית	דיוק בתוכן
15% 9		שומר על מחלוקות, תיווך ועל אחריות לציטוט הישן	ייחוס והקשר
15% 9		מפצל הישארות, קבלה, ראשונות וחלון חן	הוכחה מול השערה
10% 8		מבחן רס"ג והדיוק בנחיצות הטעם בבאר בשדה	מקורות חדשים
10% 9		מקורות חדשים והצילומים נבדקו; קריאות מבקרים אינן מוצגות כשלו	אימות ושקיפות
10% 9		מפתח תשובה חיובית עם מבחני נגד מדויקים	לוגיקה ועומק

העורך V3 — הערכה עצמית · R2 הערכה היסטורית מדד			
נימוק	משקל	ציון	

חזרה מטעות	10%	9	מתקן ציטוט, ייחוס, תשובת באר מים חיים והוגנות
ביקורת עמיתים	5%	9	כל מזהי ההצעות ממופים עם נימוקי קבלה ודחייה
בהירות ושימושיות	5%	8	המחקר התרחב; בהירות נוסח הקורא עדיין טעונה ביקורת
מסקנה וגבולות	5%	8	סבב נוסף מנומק במקור חדש ובמחלוקת ולא במספר הסבבים

ממוצע משוקלל: 8.7.

ביקורת R3 והשילוב ב-V4

דוחות R3 המלאים של Grok Bot ו־Claude נקראו; הדוח המלא של Grok Heavy נקרא כפי שנמסר בשיחה, והוא עצמו מצהיר על קריאה חלקית של החוברת והצילום. קובצי Bot ו־Claude הורדו גם כבייטים ונמצאו תואמים לחתימות שדיווחו. דיווחי הקריאה שלהם אינם מיוחסים לעורך. Dot מסר השלמה ל־R2 על V2 באותם מזהי קבצים; בתיקיית R3 שלו לא נמצא דוח. אין לו ציון R3, ואין לתת אפס על ביקורת שלא נעשתה.

משתתף	מה הוסיף או תיקן ב־R3	מה לא התקבל במלואו
Grok Bot	חזר מטעות הצער, מחלון חן קשיח ומציטוטים; 17 הצעות ממוקמות	טענת חד־פעמיות הבריאה אינה מוכיחה העדר חן טבעי; קל וחומר אינו זהות מנגנונים
Grok Heavy	אישר מן הצילום את בנוולה; חזר מניגוד פליאה/מיאוס; סיווג מבחני נגד	הקריאה חלקית; עצם הדחייה במקור אינה סברה, אלא הסבר משקלה הוא החסר
Claude	שלושה תיקוני ציטוט בבאר בשדה; שני משפטים שהושמטו; סיווג עד עקיף לפי יחידה	ההבחנה "על בעלה" מתקבלת כגבול, לא כחוק תחילת חן; אין לייחס ל־Claude טענה שכל חן מתחיל בנישואין; ראשוניות נשארה סברה
— Dot השלמת R2	טבלת 37 הצעות, השלמת מיקומים, פנקס מוצע ונוסח קורא	אין זו ביקורת חדשה על V3; שינויים טכניים אינם סבב חדש

משתתף	מה הוסיף או תיקן ב־R3	מה לא התקבל במלואו
העורך V4	תיקון טעותו בצער; אימות העקידה ותיאודור-אלבק; הפרדת תוצאה מהסברה	לא נמצאה תשובה מלאה למשקל הרתיעה; V4 עדיין טעונה ביקורת בממצאיה החדשים

חזרות מפורשות נשמרו: Grok Bot מציג שש חזרות — כאב בבאר בשדה, שייכות מול נחיצות, קושיית יפה תואר, מדיניות המקורות, חלון החן וזהות מנגנון הקל וחומר. Claude מציג שש חזרות על המוצא, עיתוי הידיעה, הסתרת עובדה, סוגי הקרבה, העדות הטקסטואלית ודרגת סדר המפגש; האחרונה משדרגת היסק בתחום מוגדר, ואינה נסיגה בלבד; אין לכנות את העמדה החדשה "מה שאמר תמיד". Grok Heavy חוזר מן הניגוד בין פליאה למיאוס ומן הסייג הישן לצילום שראה כעת. נוסחי החזרות המלאים והיקפן שמורים בדוחות, וההכרעה המקומית מופיעה ביחידות הרלוונטיות.

אחריות העורך: בדיקת V3 היתה בלתי מספקת במקום שבו הועתקה טעות הצער מצילום זמין. גם הציטוט "תיכף" עבר לדף ולפנקס. ההערכה העצמית ההיסטורית של V3 לעיל, בהערכת R2 אינה מעודכנת בדיעבד; הביקורת עליה מתועדת כאן. חזרה של שני דוחות על טעות אינה שתי ראיות. גם ב־V4 לא מתקבל ניסוח רק מפני שכל המבקרים הסכימו לו.

הציונים הבאים מעריכים את הדוחות שנמסרו ואת השימושיות למחקר הזה, לא יכולת כללית של מודל. המשקלים נשארו קבועים; ממוצעים חדשים מוצגים בספרה אחת, בעיגול חצי כלפי מעלה. היקף הקריאה החלקי של Heavy נכלל בנימוקים. Dot אינו מדורג מחדש. הערכת העורך עצמית וזמנית.

R3 • Grok Bot

R3 • Grok Bot			
הערכה היסטורית מדד	משקל	ציון	נימוק
דיוק בתוכן	15%	9	מתקן את טעות הצער; ההכללה החד־פעמית לא הוכחה
ייחוס והקשר	15%	9	מפריד נחיצות, אפשרות ושיטות גוף
הוכחה מול השערה	15%	8	נסוג מחלון קשיח; עדיין נוטה להסיק העדר חוק טבע

R3 · Grok Bot			
הערכה היסטורית מדד			
משקל	ציון	נימוק	
10%	8	מוסיף ר' דוסתאי ובדיקות הקשר; העקידה נשארה בתיווך	מקורות חדשים
10%	9	מצהיר מה לא קרא; הצילומים ושמירת הדוח ניתנים לבדיקה	אימות ושקיפות
10%	9	מצמצם הקל וחומר ומפצל חלופות	לוגיקה ועומק
10%	10	שש חזרות מפורשות ובהן הטעות המהותית שלו	חזרה מטעות
5%	8	מבקר את שילוב העורך; קריאת חלק מדוחות העמיתים מוגבלת	ביקורת עמיתים
5%	9	17 הצעות ממוקמות ושימושיות	בהירות ושימושיות
5%	9	המשך מקומי בלי סבב אוטומטי	מסקנה וגבולות

ממוצע משוקלל: 8.8.

R3 · Grok Heavy

R3 · Grok Heavy			
הערכה היסטורית מדד			
משקל	ציון	נימוק	
15%	9	קורא נכון את עיקרי שני הצילומים; לא מבקר כל שורת באר בשדה	דיוק בתוכן
15%	8	שומר תחומי שיטות; אין תעתיק מלא	ייחוס והקשר
15%	9	מתקן ניגוד רגשי ומפריד היסק; ניסוח דרגת התוצאה תוקן	הוכחה מול השערה
10%	6	אין מקור חדש מאומת; תרומה בבדיקת תמיכה קיימת	מקורות חדשים
10%	9	מצהיר על קריאה חלקית ועל אי־שמירה	אימות ושקיפות
10%	9	שמונה מבחני נגד ממופים לפי כוחם	לוגיקה ועומק
10%	10	חזרה מפורשת מסייג הצילום ומניגוד פליאה/מיאוס	חזרה מטעות

R3 · Grok Heavy			
הערכה היסטורית מדד	משקל	ציון	נימוק
ביקורת עמיתים	5%	7	לא קרא מחדש דוחות R2 גולמיים
בהירות ושימושיות	5%	9	שבע הצעות קצרות וממוקמות
מסקנה וגבולות	5%	9	דורש בדיקה שתשנה מסקנה ולא עוד חיפוש כשלעצמו

ממוצע משוקלל: 8.6.

R3 · Claude

R3 · Claude			
הערכה היסטורית מדד	משקל	ציון	נימוק
דיוק בתוכן	15%	9	שלושה ציטוטים ושתי השמטות הוכחו; דרגת ההיסק הזמני דורשת צמצום
ייחוס והקשר	15%	10	מבחין בין יחידת ר' יוסי ליחידת ר' יהושע ובין נחיצות לאפשרות
הוכחה מול השערה	15%	9	מפרק משפטים לפי דרגות; לא כל ההיסקים מכריחים
מקורות חדשים	10%	9	סנהדרין קג, נדה וסיווג הילקוט; תיאודור-אלבק נותר יעד
אימות ושקיפות	10%	9	מגבלות מפורשות; הצילום והקבצים ניתנים לבדיקה
לוגיקה ועומק	10%	9	חידוד המוצא, החן והראשוניות; משקל הרתיעה עדיין פתוח
חזרה מטעות	10%	10	שש חזרות מ־R2 בלי לשכתב את ההיסטוריה
ביקורת עמיתים	5%	8	קרא חלק מהצעות העמיתים ולכן לא דירג דוחות שלא קרא
בהירות ושימושיות	5%	9	16 הצעות עם פירוק מפורט; ארוך אך מעשי
מסקנה וגבולות	5%	9	שלושה יעדים ממוקדים, לא סבב רחב

העורך V4 — הערכה עצמית · R3

העורך V4 — הערכה עצמית · R3 הערכה היסטורית מדד				משקל	ציון	נימוק
דיוק בתוכן				15%	8	תוקנו טעויות V3; דרושה ביקורת על הממצאים החדשים
ייחוס והקשר				15%	9	נשמרו מחלוקות הגוף וההבחנה בין דוח R2 ל-R3
הוכחה מול השערה				15%	9	פוצלו תוצאה מפורשת, היסק וסברה
מקורות חדשים				10%	9	עקידה ומהדורה ביקורתית אומתו בפנים
אימות ושקיפות				10%	9	בייטי קלט, צילומים וגבולות קריאה מתועדים
לוגיקה ועומק				10%	9	חיזוק חיובי בלי להעלים את קושיית המשקל
חזרה מטעות				10%	9	אחריות ישירה לטעות הצער והציטוטים
ביקורת עמיתים				5%	9	כל 40 ההצעות הממוספרות של R3 הוכרעו, לצד תוספות
בהירות ושימושיות				5%	8	המחקר מפורט וארוך; נוסח הקורא ממוקד בנפרד
מסקנה וגבולות				5%	9	R4 תחום בממצאים חדשים ובהשלמת Dot

שילוב R4 ב-V5

נקראו ארבעת תיקי R4. Grok Heavy מסר 5 הצעות. Grok Bot מסר 15 הצעות. Dot מסר 10 הצעות. Claude מסר 20 הצעות. חמישים מזהים אינם חמישים חידושים נפרדים. לכל מזהה הכרעה ב־DECISIONS-R4.csv, לצד תיעוד הקריאה; אין להסיק מקריאת דוח שהעורך פתח מחדש כל מקור המוזכר בו.

משתתף	התרומה שנשמרה	הגבול והתיקון
Grok Heavy	הבחנה בין התוצאה המפורשת למשקל שלא בואר	ניסוח אפשרות מוגבל אינו בהכרח הורדת המקור לסברה
Grok Bot	אדר"נ ב, ח; שלוש שיטות הגוף; חזרות מטעמי הצער והחלון	הדפוס נבדק בידי העורך; חיבת היילוד אינה כתובה באותה יחידה; רגילות וניווט אינם מזוהים אוטומטית
Dot	אהבה לפני ביאה בנצי"ב; המשך השפעה ולא זיכרון חוזר מוכרח; עקיבות הפנקס	אין תיארוך לאהבה בשעת החיתוך; ציטוט "התמדתם" בעקידה נדחה מול "התדמותם"
Claude	סדר השלילות בבאר בשדה; מוצא מול ידיעה; גבולות ההשוואה לפי שיטה; דיוק נוסח והוגנות	הבריאה השנייה נותנת היסק מוגבל, לא חוק אי-העברת רתיעה; דמיון מילולי אינו זהות של המראה
העורך V5	בדיקת דפוס שכטר; אימות הנצי"ב וההקשרים; הכרעה ושילוב בפועל	שימור היסטוריה בלי לייחס בדיקה חדשה לכל 70 הרשומות; הפער המרכזי נשאר מפורש

תיקונים עצמיים של המבקרים נשמרו: Dot מאשר "בנוולה" וחוזר מן היו"ד שהוסיף; Claude חזר מקריאת "ס"ל" השגויה לפני מסירת R4; בצילום כתוב "שאזיל גם הוא". Grok Bot חזר מהכללות על כאב, ידיעה וחלון החן. אין צורך לעודד עוד סבב רק כדי לקבל הסכמה לניסוח חדש.

שני תיקוני ביקורת אינם מתקבלים בניסוחם הרחב: "בפירוק" ב-V4 היה פרפרזה מחוץ למירכאות, ולכן אינו ציטוט מזויף; במהדורה הנוכחית מובאת לשון העקידה המדויקת. האפשרות שיצירה ראשונה תייסד טבע אינה נטולת מקור בכללותה, שהרי הרמב"ן והנצי"ב מתארים טבע לדורות; מה שחסר הוא הוכחה לחן המסוים הנדון. טבלת R3 ופנקס T16.b2 תוקנו כדי שלא לייחס ל-Claude טענת היעדר חן לפני נישואין שלא טען.

הערכה מנומקת של R4 ושל שילוב V5

כל ארבעת תיקי R4 נקראו לצורך הערכה זו. ציוני הסבב אינם מחליפים את ציוני R1-R3; אין כאן ציון R3 חדש. ההיקפים אינם שווים, והנימוקים מציינים תיווך וחסרים. אין מדידת זמן או יכולת כללית. הממוצעים משתמשים באותם עשרה מדדים ובאותם משקלים; הערכת העורך עצמית וטרם נבדקה בידי מבקר חיצוני.

R4 · Grok Heavy

R4 · Grok Heavy			
הערכה היסטורית	משקל	ציון	נימוק
מדד			
דיוק בתוכן	15%	9	הפרדת התוצאה ממשקלה מדויקת
ייחוס והקשר	15%	8	העקידה ותיאודור נקראו; משפט הצער בתיווך V4
הוכחה מול השערה	15%	9	מפריד מפורש, היסק וסברה
מקורות חדשים	10%	7	הידוק מקורות קיימים, ללא מקור משנה נוסף
אימות ושקיפות	10%	9	תשע יחידות מלאות וחסרי הקריאה מדווחים
לוגיקה ועומק	10%	8	מבחן משקל מועיל; חומרת עשוי מוגזמת
חזרה מטעות	10%	9	שומר חזרה מן הניגוד פליאה-רתיעה
ביקורת עמיתים	5%	7	דוחות R3 לא נקראו במלואם; ביקורת שילוב מוגבלת
בהירות ושימושיות	5%	9	חמש הצעות קצרות וממוקמות
מסקנה וגבולות	5%	9	תיקון מקומי בלי דרישת סבב חיפוש כללי

ממוצע משוקלל: 8.5.

R4 · Grok Bot

R4 · Grok Bot			
הערכה היסטורית	משקל	ציון	נימוק
מדד			
דיוק בתוכן	15%	8	שלוש שיטות הגוף מדויקות; תשובה ישירה ללידה חזקה מדי
ייחוס והקשר	15%	9	אדר"נ זוהה; דפוס שכטר הושלם בידי העורך
הוכחה מול השערה	15%	8	מסיג חלון קשיח; עדיין מפריד מסלולים בנחרצות יתר
מקורות חדשים	10%	10	אדר"נ ב, ח מוסיף מקבילה רלוונטית ממשית
אימות ושקיפות	10%	8	פער חתימות התוצרים וחסרי הקריאה דווחו בגלוי

R4 · Grok Bot			
הערכה היסטורית מדד			
משקל	ציון	נימוק	
10%	9	מבנה השיטות והרגילות קידם את הבירור	לוגיקה ועומק
10%	10	חזרות מפורשות מחלון, ידיעה, חד-פעמיות ומדיניות אתר	חזרה מטעות
5%	8	15 תיקונים שימושיים; חלק מדוחות העמיתים לא נקראו	ביקורת עמיתים
5%	9	תיקונים ממוקמים ומפת כיסוי	בהירות ושימושיות
5%	8	מסקנת אדר"נ צומצמה; אין צורך ב-R5 רחב	מסקנה וגבולות

ממוצע משוקלל: 8.7.

R4 · Dot

R4 · Dot			
הערכה היסטורית מדד			
משקל	ציון	נימוק	
15%	8	הנצי"ב חשוב; ציטוט ההתמדתם בעקידה שגוי	דיוק בתוכן
15%	8	מבדיל העדפה מצירוף; לפני ביאה דורש הבחנה מהבאה	ייחוס והקשר
15%	9	המשך השפעה מובדל מחזרת תמונה בזיכרון	הוכחה מול השערה
10%	8	מקורות קיימים הופעלו מחדש כמבחני נגד	מקורות חדשים
10%	9	תיעוד מסירה מלא ומפת 31 יחידות ו-68 מקורות	אימות ושקיפות
10%	9	מתקן הנחת היעדר חיבה ואת מנגנון הזיכרון	לוגיקה ועומק
10%	9	חוזר מבניווילה ומביקורת ייחוס חזקה מדי	חזרה מטעות
5%	9	מזהה ליקויי פנקס, תמיכה, תאריך ונתיב	ביקורת עמיתים
5%	9	עשר קבוצות תיקון ממוקדות	בהירות ושימושיות
5%	9	משאיר פער המשקל בלי לפתוח חיפוש כללי	מסקנה וגבולות

ממוצע משוקלל: 8.6.

R4 · Claude			
הערכה היסטורית	מדד	משקל	נימוק
דיוק בתוכן	15%	9	דיוק נוסח ומבנה שלילה; בפירוק הוגדר בטעות כציטוט
ייחוס והקשר	15%	9	הקשר העקידה ועדי כל יחידה הופרדו
הוכחה מול השערה	15%	9	שלוש חוליות חדשות מסומנות כהיסקים
מקורות חדשים	10%	9	השלמת אפרט והקשר; לא ספר חדש
אימות ושקיפות	10%	9	סריקות ותעתיקים מובדלים, תיקון עצמי תועד
לוגיקה ועומק	10%	9	מוצא, ידיעה, רגילות וראייה הופרדו היטב
חזרה מטעות	10%	9	תוקנה קריאת ס"ל לפני המסירה ונשמרו חזרות קודמות
ביקורת עמיתים	5%	8	לא קרא את כל דוחות העמיתים; נמנע מציונם
בהירות ושימושיות	5%	8	20 תיקונים מפורטים אך ארוכים וחופפים
מסקנה וגבולות	5%	9	המשך ממוקד; קשר היצירות והלידה הוגבל בעריכה

ממוצע משוקלל: 8.9.

העורך V5 — הערכה עצמית · R4

העורך V5 — הערכה עצמית · R4			
הערכה היסטורית	מדד	משקל	נימוק
דיוק בתוכן	15%	9	תוקנו הציטוט בעקידה וההבחנה בין ביאה להבאה
ייחוס והקשר	15%	9	דפוס שכטר, צילומים והיקף ההיסקים מובחנים
הוכחה מול השערה	15%	9	שלוש החוליות של Claude התקבלו רק בגבולותיהן
מקורות חדשים	10%	8	אימות אדר"נ ותיקון העקידה; רוב הבסיס קודם

העורך V5 — הערכה עצמית · R4 הערכה היסטורית מדד			
משקל	ציון	נימוק	

אימות ושקיפות	10%	9	50 החלטות; קריאה חדשה אינה מיוחסת לכל 70 המקורות
לוגיקה ועומק	10%	9	מקבל ביאור חלקי ואינו מחליף את קושיית המשקל
חזרה מטעות	10%	9	מתקן ייחוס ל־Claude, פנקס וטעויות V4
ביקורת עמיתים	5%	9	כל ארבעת דוחות R4 נבדקו וההשגות נשקלו בנפרד
בהירות ושימושיות	5%	8	מהדורת מחקר מפורטת; חוברת קורא עוד לא הופקה
מסקנה וגבולות	5%	9	מסקנה חיובית מוגבלת, ללא הכרזת סיום כלל המחקר

ממוצע משוקלל: 8.9.

שיפור I1: הסברה, מבנה ועימוד

בשלב זה נקראו ארבעת תיקי השיפור על V6: שמונה הצעות של Grok Heavy, שלושם ושש של Grok Bot, עשרים ושתיים קבוצות של Dot ושלושם ושלוש של Claude. התפקיד היה שיפור החוברת, ללא מחקר מקורות חדש וללא שינוי בציונים ההיסטוריים. אין כאן ארבעה סבבי אימות חדשים.

מבקר	היקף הקריאה המדווח	תרומה עיקרית ששולבה	הגבול שיש לשמור
Grok Heavy	יחידות מפתח; כל העמודים רונדרו, שבעה נצפו מקרוב	הביאור החיובי לפני הסייגים; מקרא דרגות; מבחן הלידה; ציונים כעיון עריכתי	קריאה חלקית אינה כיסוי מלא. תוצריו נמסרו בשיחה; כתיבה מלאה ל־Drive לא אומתה על ידו
Grok Bot	ביקורת מבנה ועימוד; חישוב חוזר של 19 ממוצעים	שאלות מעקב מפורשות, הקדמת שיטות הגוף, טבלת באר בשדה, כיווניות השמות ופיצולי הטבלאות	לא נפתחו מקורות. שאלות שהצריכו הכרעת עורך אינן ממצאי מקור חדשים

מבקר	היקף הקריאה המדווח	תרומה עיקרית ששולבה	הגבול שיש לשמור
Dot	כל 31 היחידות והנספח; כל 67 עמודי V6 נבדקו חזותית	טיעון לפני תיעוד, מפת הטיעון, הבחנה בין טעות לחזרה ולקריאה חלקית, תיקון הפניות	התאמה פנימית של המפות אינה אימות חדש של המקורות
Claude	תיק השיפור והחוברת, לפי מפת הכיסוי המצורפת לדוח	שישה סעיפי באר בשדה, חיבור רכיבי הביאור, שלוש שאלות פתוחות, פרופילים ומקרי מבחן אחידים	טבלת שיטות היא סידור התשתית הקיימת. הקטנת כתב טבלאות הציונים לא אומצה

הכרעת העריכה: חוברו ההצעות החופפות; אין לספור אותה תוספת הסבר כארבע תרומות נפרדות. טבלאות הציונים נשארו באות גדולה וכל מדד, משקל, ציון ונימוק נשמר. טבלאות גוף חדשות מסדרות טענות קיימות בלבד. תיוג נגישות מלא של PDF לא נטען: הקובץ כולל שפה, כיוון קריאה, סימניות וקישורים, אך לא נבדק בקורא מסך ולא נמסר כ־PDF/UA.

שני מוצרים מובחנים נבנים מן המחקר: החוברת הזאת משמרת את מלוא הטיעון, החלופות וההיסטוריה; חוברת הקורא מציגה את הביאור הנחוץ להבנה עם הפניות ליחידות ולעמודים כאן. פרומפטי השיפור לחוברת הקורא מיועדים להסברה, לשון, מבנה ועיצוב בלבד. התרגומים לאנגלית יבואו אחרי השלמת שתי החוברות בעברית.

לעיון במקורות

מבחר ללימוד בפנים, מן המקורות הקדומים אל המאוחרים. בתוך תקופות חופפות סדר הלימוד הוא לפי השאלה; תאריך הדפוס המצולם אינו תאריך חיבור הפירוש.

- חז"ל — בראשית רבה ז, ז ויח, ד: שתי יצירות, המטרונה, רירין ודם ו"זאת הפעם"; להשוות בסוף למסורת הנוסח.
- חז"ל — אבות דרבי נתן נוסחא ב, פרק ח, שכטר עמ' 23–24: מראה תינוקת, "שלבנו גס בה" וגדילה כאחות; לקרוא גם את הערות המהדיר.
- חז"ל — ויקרא רבה כז, ז ויד, ב–ד: "אף על פי", "הכל", לידה ומשל הכסף והזהב.

- חז"ל — סנהדרין לט ע"א, עם שני דיבורי רש"י: כיצד משתנה השאלה בין שני המשלים?
- חז"ל — קידושין מא ע"א, נדה לא ע"ב, סוטה מז ע"א: ראייה, חיפוש בת זוג, חביבות מתחדשת וכן למרות כיעור.
- הגאונים — רס"ג, בראשית ב, כא: כאב, הטבה והכרה בצלע, בתרגום עברי.
- ראשונים — רש"י, בראשית ב, כא: סדר הדיבורים והשינה; רד"ק שם: מדעתו ושלא מדעתו; רמב"ן ב, כד: מוצא ודבקות.
- סוף תקופת הראשונים — עקידת יצחק, שער ח, עמ' 192–193: שני גורמי השמחה והיחס לביזוי ולכאב.
- סוף תקופת הראשונים — אברבנאל, בראשית ב: דמים, כאב, מציאה והכרת המוצא; מזרחי, ב, כא: לשמור את "ושמא" ואת שיוך הגוף.
- אחרונים מוקדמים — גור אריה, ב, כא: "על כרחך"; יפה תואר, עמ' PDF 240: שלושת דיבורי "בתחלה", "וראה" ו"מוספת"; לבוש האורה, ב, כא: פרצוף שלם וחתך פתוח.
- המאה הי"ח — משכיל לדוד, ב, כא: חוסר צורה, צער מועט יחסית וסדר הדיבורים.
- שלהי המאה הי"ח והמאה הי"ט — באר מים חיים, ב, כא: השאלה ושני חלקי התשובה; באר בשדה, עמ' PDF 23: כאב, חלופות ההסתרה ופשט הפרצוף.
- המאה הי"ט — אגרא דכלה, בראשית שצב: רמז אל ההבאה מחדש; הרד"ל, פרקי דרבי אליעזר יב, לא: כאב ו"ואפשר"; עץ יוסף, ויקרא רבה יד, ד: חיבת היילוד בחוק הטבע.
- המאה הי"ט — העמק דבר, ב, כג-כד: משל היד בהקשרו; בן יהוידע, סנהדרין לט ע"א: מדוע המשל עצמו מאוס?
- מהדורה ביקורתית מן המאה הכ' — תיאודור-אלבק, עמ' 158, 163–164: לקרוא את גוף הנוסח, חילופי הנוסח והערת "והגהתי" יחד.

מפת היחידות ודרגות ההכרעה

שלושים ואחת יחידות לפי סדר הקריאה. הדרגה מתייחסת לגרעין הדיון; גבולותיה מפורטים ביחידה עצמה.

יחידה	נושא	דרגה	עמוד
T1	השאלה: מדוע מראה היצירה פוגע ביחס אל חוה?	מבוסס	3
T2	מה ייחשב מענה?	מסגרת הבירור	4
T27	"ותתבזה עליו": פגיעה בחן ובקבלה	מבוסס	6
T3	המשל בסנהדרין: שני דיבורי רש"י	מבוסס	7
T4	בן יהוידע: גם משל הבשר טעון הסבר	מבוסס בתחום המקור	7
T5	בראשית רבה: רירין ודם ושתי יצירות	נוסח מבורר בתחום המהדורה	8
T6	המטרונה: ההיכרות עשויה לשנות את החן	מבוסס ומוגבל	10
T28	יפה תואר: הישארות הרושם ואופן ההבאה	מבוסס	10
T7	הרמב"ן: מוצא משותף מקרב גם בני זוג	מחלוקת תחומה	12
T8	העמק דבר: משל היד אינו הסבר לאובדן חן	מבוסס; מסקנה תחומה	13
T16	הלידה: חיבה למרות הניוול, וחסד שבטבע	מענה חלקי לפי שיטה	14
T17	קרבה משפחתית ורצון בנישואין: מה התחזק?	מקבילה מבוססת; גבול פתוח	16
T18	הצעת המעמד וה"מוצר": מה נשאר ממנה?	נדחה	18
T9	מזרחי ושפתי חכמים: חתיכה קודם צורתה	שיטה מבוססת	19
T10	משכיל לדוד: חוסר צורה, ומידת הצער	שיטה מבוססת	20

יחידה	נושא	דרגה	עמוד
T11	לבוש האורה: גם גוף שלם במקום חתכו	שיטה מבוססת	21
T30	באר בשדה: מה אפשר להסתיר, ומדוע נצרך טעם הראייה?	שיטה מבוררת בצילום	21
T12	גור אריה ודברי דוד: למה לסגור את המקום?	שיטות מבוססות	25
T13	כאב, פחד, והאשה המובאת בחביבות	מחלוקת מבוררת	26
T31	עקידת יצחק: חסרון מורגש ומציאה פתאומית	מקור מאומת; גבולות מסומנים	27
T14	באר מים חיים ויפה תואר: תכלית השינה אינה מוסכמת	מחלוקת מבוררת	28
T20	מה רש"י מיישב בפשוטו של מקרא?	מענה לפי שיטה	29
T21	מהו ההכרח, ועל מי הוא נאמר?	מבוסס ומוגבל	31
T23	לפני החטא: בוש, צניעות וכן אינם דבר אחד	ישוב בתחום הלבוש	31
T22	אופן הקבלה והמשך השפעת המראה: מה מבוסס ומה עדיין סברה?	ישוב חלקי מבוסס	33
T29	מבחני נגד לביאור המשולב	מבחנים לפי רכיבי הטענה	37
T15	הרלב"ג והסברים אחרים: שיטות שצריך להשאיר נפרדות	אין ראייה לפירוש רש"י	38
T19	נסירה ודורמיטא: בירור נפרד, בלי גשר מוכח לביזוי	גשר לביזוי לא הוכח	39
T25	מהרש"א, מקבילות וחיפושים שלא הכריעו	פתוח בחלקו	40
T26	הכרעה מדורגת והמשך הבירור	הכרעה מדורגת	41
T24	מהלך הסבבים והערכת התרומות	תיעוד והערכה תחומים	43